

BORBIBLIA

Nr.

BOR BIBLIA LIA

Nagy Bence

Magyar borászok hitvallása a borról

Előszó

Szemérmetlen címválasztásom sem megtevesztésen, sem giccsbe hajló szenzációhajhászason, de még nagyzsolási hó-borton sem alapszik. Ugyanis azt nem engedheti meg magának. Akinek boron jár az esze, az tudja csak igazán, mi a felelősség. És itt ne a görcsös, szögletes, kételyek közti megfelelni vágyásra gondoljon az olvasó, a felelősség szó hallatán. Sőt, ne is gondoljon semmire sem, amíg ki nem nyitott egy palack bort. Azzal már gondolhat! Akármire...

Mivel se vége, se hossza a bort megéneklő műveknek, írásoknak – ókortól újkorig –, a borról már mindent tudnunk kell. Ám aki ismer egynéhány ilyen művet és írást, csak arra jöhetett rá, hogy nem tudunk mi a borról az égvilágon semmit. A bor viszont mindent tud rólunk. És bizony, vaskos véleményét nem is tartja meg magának. Üzen nekünk, mint ahogyan természetes környezetünk is. Szerencsétlenségünkre, ahhoz „csak” meg kell állnunk és körbenéznünk, hogy vegyük az adást. De micsoda áldás, hogy bármikor választhatjuk ezt az utat is!

Szakdolgozatom került a keményborító közé, melyet Csizmadia András és opponensem, Zelnik József iránti tiszteletem jeléül, és baráti javaslatukat megfogadva, próbálok meg eljuttatni azokhoz az olvasókhoz, akiknek sokat jelenthet a téma és az ahhoz nevét adó borászok véleménye. Bár egy vallás tudatos követése sem vonz a mai napig, és arra, hogy minőségi bort fogyasszak, legfeljebb ha két éve figyelek – ez azt jelenti, hogy a tanulmány témájának kitalálása előtt nagyjából fél évvel –, azonban ez a rövidke kis idő is elégnak bizonyult arra, hogy a boron keresztül is megértsem, a legfontosabb dolog: jó időben jól tenni. Remélem, ez az üzenet vissza fog köszönni a dolgozatban.

Köszönetnyilvánítás

Ha már a dolgozat követelményrendszere szerint módomban áll a tanulmány elkészítésében segítő ismerősöknek, barátoknak köszönetet nyilvánítanom, eleget téve a személyük iránti elkötelezettségem kifejezésének, élek a lehetőséggel, és újfent és százszor is hálásan mondok köszönetet a tanulmány elkészítéséhez nyújtott önzetlen segítségükért. Köszönöm Bacsó Andrásnak, Bock Józsefnek, Csépe Attilának, Csizmadia Andrásnak, Fölföldi Bélának, Gere Attilának, Gromon Tamásnak, Herczeg Hajnalkának, Kaló Imrének, Kincses Józsefnek, Liptai Zsoltnak, Losonci Bálintnak, Lőrincz Györgynek, Szabó Zsoltnak, Szentesi Józsefnek, Szepsy Istvánnak, Tiffán Edének, Varga László, nyugalmazott református lelkésznek, Vida Péternek és Virág Andrásnak.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	9
2. Irodalmi áttekintés	13
3. Az ősforrás nyomában.....	15
4. Sejtelem	21
4.1 Prológus.....	21
4.2 Bor a hétköznapiok történelmében.....	23
4.3 Emberből a bor.....	25
5. Tudatosság.....	31
5.1 A bor és a Biblia	31
5.2 Bor az Ószövetségben.....	31
5.3 Bor az Újszövetségben.....	33
5.3.1 A kánai menyegző	34
5.3.2 Az embernek Fia mondja.....	37
5.3.3 Borászok a jó Isten útján	50
6. Kíváncsiság.....	57
6.1 A Földre költözött Mennyeország.....	57
6.2 A vér védelmében	65
6.3 „Íme, hitünk szent titka”	68
7. Epilógus.....	79
8. Felhasznált irodalom.....	82
9. Interjúlista.....	83

BOR BIB LIA

1. Bevezetés

Tanulmányom létrejötté több egymásra épülő gondolat eredője. Ennek a gondolatsornak az első része sejtésen, második része tudatosságon, harmadik része pedig kíváncsiságon alapszik. Előbbire szolgál példaként egy mátrai falvacskából az urbanizált létformának a főiskolai évek alatti megélése, illetve az oktatási rendszerből adódó háromszáz fős előadások és harmincfős idegennyelv-órák nyomasztó keretei, mely benyomások tudat alatt serkentettek a test- és lélekfrissítés hagyományos esszenciáinak kutatására.

Mindazonáltal a lelke mélyén mindenki sejti, legfőként minden magyar, a bor nem csak egy ital. A sejtelem emberi érzés, mint a szeretet, a ragaszkodás vagy a harag. Mégis más, a sejtelem: sugallat. Előbbieket az emberek egymás között is érzik, utóbbi – az ide kívánczoló értelemben – viszont magányban, vevőként érzékelődik. A sejtelmek, sugallatok eredetének első vizsgálatából fakadó empirikus okfejtés egyértelmű és azonnali következményeként jutottam el a Szentíráshoz, és ezen belül is az Új-Testamentumhoz, melyben – a következő oldalak tanulsága szerint – a bornak kiemelkedő szerep jut. Emiatt, vagy talán a Biblia koránál régebbi emlékek miatt, vált a bor minden idők „szent” italává.

Itt lépett be a tudatosság dolgozatom témájának megválasztásánál. Lehetnek olyan pontjai életünknek, amikor kapaszkodókat keresünk valamitől vagy valami felé menekülve. A ma embere egyre kilátástalanabban és betegebben viseli a keresést, és hogy ezt a legapróbb rezdülésekből is észrevevesszük másokon, árulkodó jelként szolgáljon. A kapaszkodó lehetne őseink tudatossága, melyet anyagokban és azok elkészítéséhez és használatához szükséges körülményekben hagyományoztak tovább. Példaként kínálkozik szűkebb rétegeknek a bor-készítés, ami sok más mellett alázatra és magabiztos szerény-

ségre tanít, melyek Jézus legfőbb személyiségjegyei, szélesebb közönségnek pedig a borfogyasztás, melynek hogyanja, mint az a következőkben ki fog derülni, életünk minőségének legpontosabb mércéje lehet.

A tudatos borászok tudják, a bor: műredek, és a bor születe: művészet. Madách Imre *Az ember tragédiája* c. művében olvashatjuk, a műredek megszületéséhez nemcsak szabály kell, tehát anyag és forma, hanem eszményítés legfőképp. A szabály a váz, és az eszményítés ad lelket belé, és az önt szellemet rá, mely tulajdonságok nélkül tényszerűen nem lenne világunkban sem mű, sem pedig művész. Az eszményítés tudatos és kreált, vagy ha úgy jobban tetszik, tudatosan kreált. Így jutunk el a témaválasztás harmadik eredőjéhez. Miért a bor magasztaltatott a leginkább eszményített itallá?

Ez a gondolatmenet alkotja tehát a témába vetett hitem és a tanulmány elkészítéséhez kialakult inspiráció alapját.

A téma kiválasztása, annak kibontakoztatásának a fentebb említett gondolatmenettel összefüggő, egymást erősítő és kölcsönösen reprezentáló hatásának eredője. Azonban a dolgozat témája és a gondolatmenet megszületése közti időrendi sorrend alá-fölrendeltségi viszonyt a legcsekélyebb mértékben sem indukál, és nem is indukálhat.

A dolgozat témáját a következőképpen fogalmazom meg: a ma élő legelismertebb magyar borászok (a teljesség igénye nélkül) borszemléletének, borfilozófiájának vizsgálata az Új-Testamentum aspektusából, tehát az, hogy a jézusi borszemlélet milyen módon és minőségben jelenik meg a magyar borászok egy-egy neves képviselőjének borfilozófiájában.

Ezen tanulmány jelentőségét túlbecsülni nem szeretném, ám alul sem. Hamvas Béla *A bor filozófiája* c. művében mindarról az életről való tudás, mely élet valamennyiünknek a testi, lelki és szellemi táplálkozás hogyanjáról szól, benne foglaltatik, mely magát a létet jelenti. Ezt a korszakokon átívelő művet annak, aki a borról ír, megkerülni nem lehet. Gondolatai

a borfogyasztásról a jézusi derűvel való gyógyítás igényével emeltetnek már-már profetikus minőségbe, míg én, a szakdolgozat követelményrendszerének megfelelni kívánva, úgy szólok a borról, mint amikor egy jó farizeus példabeszédet tart, ám remélem, ettől még munkám nem lesz hiábavaló!

BOR BIB LIA

2. Irodalmi áttekintés

Tanulmányom hivatkozási alapjául szolgáló szakirodalmi forrásháttér jellegét legfőként négy mű befolyásolja.

Az elsőként általam megemlített hivatkozás Hamvas Béla 2000-ben újra kiadott, *A bor filozófiája* című műve. A mű nagyban segítette és megelőlegezte a borról kialakult közszemlélet szellemi irányba történő visszaorientálását mind nemzeti, mind nemzetközi szinten. Szokásteremtő, hagyományújító, a természeti ember tudatos, teremtmény létére vezetni, visszavezetni vágyó világlátás megfogalmazása az értő gondoskodás nyelvén. A hangsúly a mindenkorin hogyanon van, nem törődve a tér és idő korlátaival. A körülöttünk lévő anyagokkal való egység-élményben élést tanítja, nem prédikálva, de bölcsen, az általa megélt derűlet mindenki számára a legkönnyebben elérhető formában és módon archivált megosztásával. Utat mutat egy földjével felelősen bánó emberi világba, mert ahogy az ember viszonyul a környezetéhez, úgy kapja azt vissza attól, és ahogyan az ember látja a földjét színesnek vagy szürkének, aszerint válik az teremtet paradicsommá vagy sivataggá. Ebben segíti a mű az iránta érdeklődéssel fordulók tízezreit, és ez által szolgál jelen tanulmány szakmai és szellemi hivatkozási alapjául.

Jelentős segítséget nyújtott a dolgozat megírásában Zelnik József 2010-ben kiadott *A nagy szertartás* című műve. A mű a szakmai objektivitás magaslatáról tekint a bor vallástörténeti múltjára, és közvetíti azt, inspirálva dilettánszt és avatottat, szkeptikust és hívőt az ismeretfeltárás és a gondolatébresztés égisze alatt. Munkája révén jelentős mennyiségű és minőségű vélt ősemlék elevenedik meg, tanítva ezzel a történelmi tudás tankönyveken túli megszerzésének és – azoknak részrehajlás nélküli – értelmezésének igényére.

Kötelességem kitérni a XX. század első felében íródott, okkult nézeteket következetesen kirekesztő Osztróvszky Dr. E.

Németh Ágnes *A bor az ember életében* című kötetére. Írása a világ bortörténetét tárgyalagos, két lábbal a földön álló ténykérdésként tárgyalt emlékek aspektusából vizsgálja, az akkori történelmi tudásháttérrel ötvözve. Tanulmányomat a szakirodalmi hivatkozás céljával, valamint az általa képviselt század eleji földhözragadtsággal gazdagította.

Anselm Grün 2012-ben először német nyelven, majd 2013-ban a magyarra fordított változatban kiadott *A bor. Ég és föld ajándéka* című műve képzí hivatkozásaim negyedik, jelentős egyházi támpontot és szerzetesi megvilágítotttságot biztosító forrását. Jól komponálva, a bor és az egyház kapcsolatának minden aspektusát felölelni kívánva, a bencések alázatával és precizitásával nyilatkozik meg, a rend viszonylagos zártságából fakadóan bizonyos „külső szemlélői” objektivitás jellegével, mégis avatottan. Általa tudtam a bibliai értelmezés szerzetesi aspektusát részben megjeleníteni.

Írott forrásként nem mellékesen megemlíteném még II. János Pál Pápa, 2003. április 17-én kiadott „*Az Egyház az Eucharisziából él*” (*Ecclesia de Eucharistia*) kezdetű enciklikája (fordította: dr. Diós István). Kötete a római katolikus egyház egyházfői megnyilatkozása a borról, annak a katolikus szerzetesrendben, a hívők és a klérus által megjelenített, illetve pápai akarat által megjeleníteni kívánt XXI. századi értelmezésének és gyakorlatának.

Mivel a Szentírás-értelmezés – annak megléte óta – minden korszaknak nagy vitákat kavarázó velejárója, így a viszonyítás alapjául és a tanulmány téziséül szolgáló mű vizsgálatánál feltett szándékom volt a különböző aspektusok együttes megjelenítése, és a konzekvenciák viszonylagos objektív levonása. A Biblia történelmi jellegéből és értelmezési irányzatainak sokszínűségéből adódóan, az arról alkotott tengernyi megállapítás révén, és a források nagy mennyiségéből fakadóan, a teljesség igényét nélkülözni kívánva fogalmazódnak meg gondolatok, érvek és ellenérvek a Szentírás vonatkozásában jelen tanulmány keretei között.

3. Az ősforrás nyomában

„A modernkori magyar nép legnagyobb borászainak véleménye.”

Ezt a mondatot írtam fel jegyzetfüzetem első lapjára a túra megkezdése előtti estén. Természetesen maradtak ki a meglátogatandó borászok neveit felsoroló listából – jelen téma vonatkozásában is – jelentős szignók, ám ezen borászok, gondolkodók személyéről vagy túl későn, vagy – mivel itt nem ünnepelt, mindenki által ismert nagyságokról van szó (ami nem az ő hibájuk) – egyáltalán nem is szereztem tudomást, így a mintavétel reprezentatív. Szubjektív listáról van szó, melyben a szakma egyéniségei a témára való vélt érzékenység tulajdonságát és a szakmában való elismertség körülményét egyaránt hordozva, és Csizmadia András, konzulensem által ezeket egyenértékben számítva nyerték el helyüket.

A téma komplexitásából adódik, hogy nem lehet egyértelműen rákérdezni a dolgozat tárgyát képező körülményre. Vagyis, hogy mennyire van jelen – ha egyáltalán jelen van – a jézusi borszemlélet a megkérdezettek borszemléletében. Ennek nincs úrmértéke, így tanulmányomban, mint magában a Biblia értelmezésében is, az érzetek Eredetének igazság- és tényfeltáró tulajdonságát állítom a vizsgálatok eredményéül szolgáló véleményalkotás fundamentumául. A borászokkal töltött idő alatt tapasztalt érzetek objektív vizsgálatához, és a beszélgetéseknek közel azonos vágányba tereléséhez előre megtervezett forgatókönyvnek kellett alakítania a találkozások menetét. Így azonos kérdéssort kapott valamennyi borász. Természetesen némely esetben rövid mellékvágányokra is kitévedt a beszélgetés menete, de sohasem a tárgy kifejtésének, illetve az interjúalany megismerésének kárára.

A kérdéssor felállítása volt az első lépcsőfok a tanulmány elkészítésében, és az ezzel készült interjúk az egyetlen infor-

mációforrás a borászok témáról alkotott véleményével kapcsolatban. A kutatás egyedüliségéből fakadó, hogy további források meglétének hiányában a kérdésekre kapott válaszok adják a tanulmány mondanivalóját, így a kérdéssor megalkotásának kvalitatív milyensége alapjaiban formálta a dolgozat ívét és jellegét. Ennek tudatában a legnagyobb körültekintés mellett, Anselm Grün fentebb említett művéből gondolatokat merítve, és természetesen az Új-Testamentum borászokkal kapcsolatos, vélhető vonatkozásait kiemelve öltött alakot a kérdésrendszer, melynek inspirációs motorját saját kíváncsiságom alkotta.

A tanulmány szempontjából fontosnak tartom a kérdéssor pontos közlését még a tulajdonképpeni dolgozattémára való felvezetés, illetve az azt megalapozó ismeretek feltárása előtt.

Kérdéssor

1. Bemelegítő, rávezető kérdések

- Van olyan, hogy „átlagos hétköznapi”?
- Hogyan telik egy ilyen napja?
- Mikor étkezik ilyenkor? Kikkel teszi mindezt, és hogyan? Mire figyel az étkezések alkalmával (környezeti feltétel; tárgyi feltétel; étel, ételsor tudatos megválasztása; bor, borsor hozzáválasztása)?
- Az ételekhez választja a bort vagy a borhoz az ételt? Történt már Önnel olyan, hogy vásárolt vagy kapott egy palack bort, melyet nagy becsben tartott, és azon különleges alkalommal, mikor felbontották, kifejezetten egy hozzá választott vagy egy hozzá kreált ételt fogyasztottak?

2. A bor szerepe

- Hétköznapi alkalmával mikor fogyaszt bort?
- Hogyan kóstolja a bort, amikor ideális esetben le tud ülni

egy pohár, akár egy palack mellé? (Ennek a borkóstolási körülményekre vonatkozó kérdésnek három szintjét határozta meg, melyet a kérdés után tudattam is velük.)

- Az első szint az anyagi szint. Tehát van-e egy Ön által nagyon kedvelt hely, illetőleg körülmény, például nyáron egy diófa árnyéka vagy télen a begyújtott kandalló melege? Továbbá a kóstoláskor a komfortérzetéhez szükséges tárgyi körülmények milyenségére irányul még kérdésem, különböző eszközök jótékony, szükséges jelenlétére. Vannak ilyen eszközök és, ha vannak, hogyan befolyásolják a borfogyasztás bármilyen vonatkozásában ezeknek jelenléte, illetve hiányai Önt?
- A második a lelki szint. Mire gondol, miközben kóstol? Melyik az a gondolati szint, vagy milyen az a gondolati körülmény, amely Ön szerint a bor felelős élvezetéhez hozzájárul, és vagy méltó ahhoz?
- A harmadik szint a szellemi szint. Van hálaérzete Önnek, miközben bort kóstol?
- Megszokások alakítják ilyen ideális esetben a borkóstolás menetét? Vagy tudatos szokásokról, szokásrendről van szó? Előfordulhat, hogy a felelős, tudatos borfogyasztásnál az Ön esetében már szertartásos cselekedetről van szó, szertartásrendről?
- Hogyan befolyásolja a kedve a borivást? Van olyan kedélyállapot, amikor biztosan nem kóstol?

3. A közösség kapcsolata

- Van olyan társaság (család, rokonok, baráti társaság), amellyel rendszeresen összeülnek, esznek, isznak és beszélgetnek? Milyen gyakran teszik vagy tehetik meg, hogy szerveznek ilyen összejöveteleket?
- Miért jó Önnek, hogy tagja lehet ezeknek a közösségeknek?

- Mihez tudná hasonlítani a közösségélményt? Lehet egyáltalán valamihez hasonlítani?
- Lehet-e pótolni? Van élet közösség nélkül?

4. A borász bora

- Az Ön szótárában mi a bor szinonimája? Melyik az a szó vagy szókapcsolat, amely Ön szerint a legjobban kifejezi a bor milyenségét?
- Hogyan jött a szőlő, a bor az ön életébe, és Ön szerint miért?
- Ön mit keres a borban vagy mit talál?
- Mit szeret a legjobban abban, amit csinál: a boráskodásban, és ha abban is részt vesz, a szőlőművelésben is?
- Mit él át, miközben a szőlőtőkék között sétál?
- Kik dolgoznak a szőlőjében?
- János evangéliuma: „Szőlőtőbeszéd” – „Én vagyok az igazi szőlőtő, és az én Atyám a szőlőműves. Minden szőlővesszőt, a mely én bennem gyümölcsöt nem terem, lemetesz; mindazt pedig, a mely gyümölcsöt terem, megtisztítja, hogy több gyümölcsöt teremjen. Ti már tiszták vagytok ama beszéd által, a melyet szóltam néktek. Maradjatok én bennem és én is ti bennetek. Miképpen a szőlővessző nem teremhet gyümölcsöt magától, hanemha a szőlőtőkén marad; akképen ti sem, hanemha én bennem maradtok. Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők: A ki én bennem marad, én pedig ő benne, az terem sok gyümölcsöt: mert nálam nélkül semmit sem cselekedhettek. Ha valaki nem marad én bennem, kivetetik, mint a szőlővessző, és megszárad; és egybe gyűjtik ezeket és a tűzre vetik, és megégnek. Ha én bennem maradtok, és az én beszédeim bennetek maradnak, kérjetek, a mit csak akartok, és meglesz az néktek” (Jn 15,1-7).

Isten a szőlőműves, Jézus a szőlőtőke és a belőle fakadó vesszők az emberek, melyeket, hogyha nem hoznak gyümölcsöt, az Atya lemetsz. Az egyházatyák értelmezése szerint itt Jézus a belső közepet, az ember lelkét jelenti. Aki kapcsolatban van a belső közepével, akinek belsejében Jézus van, és belőle táplálkozik, annak az élete gyümölcsöző lesz.

Ennek kapcsán azt szeretném kérdezni, hogy volt-e olyan időszaka életének, amikor úgy érezte, hogy nem volt meg ez a közép? Önmagával, a lelkiismeretével, a belső közép-pontjával megszűnt a kapcsolata, vagy nem úgy van meg, mint annak előtte. Ha volt ilyen időszak, jelentett kapaszkodót vagy kiutat a szőlő vagy a bor?

- Mit jelent Önnek a hit?

5. A bor minden időkből

- Mi a szerepe az életben a férfinak és mi a nőnek?
- Mit hoz, illetve hozhat ki az emberekből az üdvös borfogyasztás?
- A következőkben egy történelmi emléket, egy vallás egyik istenét fogom röviden, a teljesség igénye nélkül ismertetni. A véleményére vagyok kíváncsi, az Ön személyes meglátására a témával kapcsolatban, még ha soha semmit nem is hallott az elkövetkezőkben elhangzó kis monológról.

Az antik Görögországban Dionüszoszt legtöbbször háromféleképpen ábrázolták: a jó pásztorként, a szőlőtaposóként és szőlőkkel övezve, akárcsak Jézust később a középkorban. Dionüszosz az *eksztázis*, a *halál és az élet megújulásának* istene. Mi jelentheti az összefüggést, az egységet a második hármass felsorolásban annak tudatában, hogy Dionüszosz ereiben vér helyett bor folyik?

6. Három palack

- Az utolsó kérdésblokkban feladatot kap. Arra kérem, hogy ajánljon bort, még hozzá az Önéi közül! A feladatot az jelenti, hogy az én általam megadott alkalmakhoz, élethelyzetekhez ajánlja a borát, természetesen megindokolva, ha szabad kérnem!

Tehát az első élethelyzet, amihez szeretném, ha bort ajánlana az Önéi közül, az az első nagy szerelmi bánat.

A második alkalom egy könnyed baráti beszélgetés, amely során több belső jó baráttal vagy akár távoli jó ismerősséggel ülnek össze poharazgatni.

A harmadik apropó egy nagybetűs Ünnepe. Egy olyan nagy alkalom, mikor egy rég nem látott jó barátja érkezik Önhöz. Azt szeretném, hogy egy olyan palackot ajánljon most, amit csak és kizárólag erre az alkalomra bontana, amit a legfontosabbnak tart megmutatni!

4. Sejtelem

4.1 Prológus

Mindent, amit a Föld ad, szánkron keresztül tapasztaljuk a legközvetlenebbül, a szemünk, a fülünk, a kezünk és az orrunk előtt. A kisgyerek még tudja ezt, így mindent a szájába vesz, hogy megismerje. Ennek a hierarchiának a figyelembevételével zajlik többek között a felelős borfogyasztás is. Először a pohár tartalmának absztrakt befogadása, szemügyre vétele történik, majd az orrunkon beszippantva már a páráját érzékeljük, végül pedig a legintimebb találkozás, mikor szánkba véve és lenyelve válik részünkké. Az a miénk, amit megesszünk és megiszunk. A szánkkal három tevékenységet folytatunk: beszélünk, táplálkozunk és csókolunk. Ezek alapvető folyamatok földi életünkben, melyek a tapasztalás elemi irányait képezik a szájvilágban. Így az adás, a evés és ennek az ötvözése, mikor adunk is és kapunk is. Ez utóbbi a csókban testesül, adni pedig a szóval adunk. A vétel befogadást, azonosulást, eggyé válást jelent, mint az evés, az ivás és a levegő vétel (HAMVAS B. 2000).

Hippokratész szerint az vagy, amit megeszel. Nem is olyan régen az emberek még napi háromszor áldott, szent ereklýeket, heti egyszer pedig istenit ettek. Manapság – ahogy az ember, lélek és szellem nélküli, anyaggá alacsonyíthatja magát – matériát: vitaminokat, szénhidrátot, fehérjét... Jobbára ízfokozott látszattáplálékot és hozzá táplálékkiegészítőket fogyaszt a koreszmére kísértett ember. És ezekből sem annyit, amennyire úgy érzi, hogy szüksége van! Előbbiből amennyit csak lehet, utóbbiból pedig amennyit előírtak neki – ördög tudja, hogy kik!

Az, hogy mit fogadunk magunkba – mint azt bizonyára sokan mások is érzékelik –, az én véleményem szerint sem csak attól függ, milyen tápanyag-összetétellel rendelkezik a magunk-

hoz vett táplálék, hanem a lelki jelenlétünkötől is. Hosszan tartó szélsőséges lelkiállapotban, zaklatott, negatív gondolati szinten a tápanyagok bevitelkor és hasznosításában zavar keletkezik. Ilyenkor előfordulhat, hogy szervezetünk különböző, ételek, italok formájában bevitt ásványi anyagokat, nyomelemeket kisebb mennyiségben épít be, raktároz, és vagy nagyobb volumenben állít szervezetünk szolgálatára, mint ahogyan nyugalmi állapotban, amely körülmény bizonyos hiányt, pangást vagy túlműködést, gyulladásos állapotot eredményez. Amikor rászánjuk az étkezésre az időt, és azokkal vagyunk, akiket szeretünk, emelkedett, pozitív lelkiállapotban, tudatosan táplálkozunk, úgy minden napra három ünnep jut. Amennyiben háláérzettel fordulunk mindennapi kenyerünkhöz, mely esetben már a szellemet szólítjuk meg, és a legmagasabb elemi megjelenési formává magasztaljuk a föld ajándékát, mellyel táplál minket, s melyet magunkba kívánunk fogadni, úgy emelkedik az ünnep a legüdösebb szűkközösségi vagy nagyközösségi istentiszteletté,

„Mert ahol ketten vagy hárman egybegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük” (Mt. 18, 20).

Az ünnepet már csak egy valami emelheti és teljesítheti ki, mely Jézus első és utolsó csodája: a bor.

Amely semmi esetre sem sör, és nem is pálinka. Rejtő Jenő tollából olvashatjuk, hogy miért is nem mindegy:

„Most én mesélek neked a vörösborról meg a pálinkáról, ami nem mindegy - kezdi csendesen.[...] A pálinka mámor nagystílű belenyugvás. Meggyőz arról, hogy semmi sem fontos. Földi bajaidra feleletül megajándékoz az idő és a tér fogalmaival. Ilyen roppant átlók között, jelentőségében eltörpülve, boldog lehetsz megalázottan is, miután úgy érzed, hogy felesleges a világ, és a semmi is fontos, ha szereted. Ilyen egy közönyös, cseppfolyós Tolsztoj ez a pálinka. A vörösbör fáj, de azt mondja: „Jó lenne élni!” Ha többet iszol, így szól: „Élni kell!” Ha igen sokat iszol, ezt kiáltja: „Élni fogsz!” És ez akkor is szép, ha nem igaz” (Rejtő J. 2011, Csontbrigád).

Ilyen érzéssel is beszélhet az emberhez bor, mely ital évezredek óta úgy része a szegény emberek hétköznapijainak, mint a bő jövedelmű elit fénypompás ünnepeinek.

4.2 Bor a hétköznapiok történelmében

Az ókorról alkotott borral kapcsolatos ismereteink tanulsága szerint a kieresztett szőlő leve minden akkor ismert művelt nép nagy tiszteletnek örvendő kedvelt itala volt, mely ital úgy kapcsolódott a kor emberének mindennapjához a vallási életben betöltött jelentős szerepével is, mint világi szokásformákban öltve alakot. A víz ízesítésének okán is szükség volt a borra. Kellott egy ital, ami lágyítja a patakok hideg, kemény vizét, továbbá hogy az akkori fertőzések kiindulásának megelőzését nyújtó tavak vizét egy egészséges itallal javíthassák és nemesíthessék. A menetelő katonák szomját is kizárólag borral kevert vízzel oltották. A vízhez adandó keveréknek ugyanakkor összetételét tekintve stabilnak, állandónak kellett lennie, a könnyű és hosszú eltarthatóság igényével. Ezeknek a kívánalmaknak a bor felel meg mindenekelőtt, így válva a valaha volt legközkedveltebb itallá és egyben orvossággá. Az ókori, főként antik társadalmak széles rétege használta a fűszerezett bort vízzel keverve szomjoltóként, ugyanakkor hosszú éveken, évtizedeken keresztül érlelt nemes nedűket is fogyasztottak: negyven, hatvan, sőt száz évig érlelt bort is akár, melyet betegek és öregek gyógyításának céljából állítottak az orvoslás szolgálatába (OSZTRÓVSZKYNÉ DR. E. NÉMETH Á., 1932).

„Ne légy tovább vízivó, hanem élj egy kevés borral, gyomrodra és gyakori gyengélkedésre való tekintetből” (1Tim 5,23).

A bor „kezdeti” szerepéről alkotott ezen anyagi megnyilvánulása szinte eltölpül az ókort meghatározó szakrális jelen-

tósége mellett. A közös borfogyasztás a szövetség, az együvé tartozás, s testvériség, a legerősebb emberi és isteni kötelék szimbóluma, emellett a „nagy szertartás” alfája és ómegája, a földre szállt isteni létélmény-forrás, és az istenek itala, mellyel áldozva kegyet gyakorol a felső mindenható, így üdvösség és egység köszönt egyénre és közösségre. A bor valamennyi művelt nép világának legnagyobb misztikummal és hatalommal körülövezett tárgyi körülménye. Tárgyi emlékeink tanulsága szerint Krisztus előtt több mint ezer éve jelen volt a bor Itáliában. Az ókori Egyiptomban és Iránban Krisztus előtt már több mint négyezer évvel ismerték a szőlőművelés és borkészítés folyamatát, mely valószínűleg Közép-Indiából indult ki. Kis-Ázsia és a mediterrán térség ókori lakóközösségeinek mezőgazdasága és jóléte három alappilléren állt: a gabona- és olívagazdálkodáson, valamint a szőlőművelésen. Már a kifejező magyar nyelv fogalmazása is figyelmeztet a növények között lévő, hagyományból és tapasztalásból fakadó, bizonyos hierarchikus különbségekre. A szőlő jelenléte a társadalomban mindig műveltségi szintet mutatott és indukált úgy az antik világban, mint a középkorban. Róma bukásával a borkultúra, a „barbár népek” romboló hatásának következményeként, jelentős mennyiségi és bizonyos minőségi hanyatlását követően, hamvaiból feltámadva a középkorban ismét virágzásnak indult, mintegy szimbolizálva a görög-római kultúra továbbhagyományozódását. Később a szőlőművelés Európában és Latin-Amerikában szorosan összefüggött a kereszténység terjedésével, mely folyamat során egyházi méltóságok, világi birtokok szervezésével és irányításával, bort már nemcsak a szertartásrendben betöltött szerepének okán készítettek, de jelentős jövedelemforrásként tartottak rá számot (OSZT-RÓVSZKYNÉ DR. E. NÉMETH Á., 1932).

4.3 Emberből a bor

A szőlő jelenléte a társadalomban mindig műveltségi szintet mutatott és indukált úgy az antik világban, mint az újkorban. Nem véletlen, hogy a XIX. századi történelmi Magyarország területén élő, a korszakot meghatározó borászok valamennyien gyógyszerészek, orvosok voltak. Bacsó András szerint azért, mert nekik volt meg az alpműveltségük arra, hogy jobban lássák a szakma mélységét, és hogy megértsék a szakmát. Szerinte soha nem lehet valaki jó borhoz értő ember, hogyha az általános intelligenciaszintjén hiányok vannak. Egy jó borásznak műveltnek, intelligensnek és az egyensúlyra, szépségre, harmóniára érzékenynek kell lennie, legalábbis Bacsó András szerint. Ugyanis a borban mindig ott van az egyén, az egyéniség jele, annak a személynek a jelenléte, aki a bort életének legmeghatározóbb periódusaiban kísérte figyelemmel és segítette. Ezzel a megállapítással szinte valamennyi általam felkeresett borász egyetértett. Bacsó András szerint úgy, ahogy bizonyos személyiségjegyek megjelennek a borban, jellemhibák is kiütköznek benne. (BACSÓ A. *Interjú*, 2015. szeptember 3.) Az élőlények harmóniában élve teljesítik be rendeltetésük. A harmónia: egységélmény. A borászok együtt élnek boraikkal. Nem véletlen, hogy Liptai Zsolt a *bor* szinonimájának a *társ* szót választotta. (LIPTAI ZS. *Interjú*, 2015. június 24.) Az együttélés harmóniában gyümölcsozó. Két individuum egységélményben. A jelszó pedig: egymás tiszteletben tartása!

Vida Pétert idézve: „Egy alapvető gondolatnak kell áthatnia az embert, ha borral akar foglalkozni! Rohadt alázatosnak kell lenni! Aki egy picit is „így” elkezd a borral, a bor úgy lehajítja, mint a semmit!” (VIDA P. *Interjú*, 2015. július 9.)

Diszharmonióban semmi és senki sem teljesíti be feladatát. A bor részéről a tiszta, érintetlen fényforrás adott (GROMON T. *Interjú*, 2015. július 1.), ki az őt létrehozó szolgálatára, és

így önmaga, saját képességei kibontakoztatására született. Tabula rasa. Hogy mivé válik élete folyamán a bor, csupán az öt körülvevő érzések határozzák meg. Az, hogy milyen eljárással, milyen hordóban, hány évig alakítják a bort, valószínűleg annyira határozza meg, mint az embert iskoláztatása, munkahelye, ott betöltött pozíciója. Ezek nagyon fontos tapasztalások életünkben, melyek sok mindent meghatároznak bennünk, így körülöttünk is. Ám ez nem minden. Harmóniában élve önmagával és így környezetével a legegyszerűbb ember is boldog, és jó a közelében lenni. Ha szeretet élményben él, gondoskodásban, harmóniában, úgy a legbájosabb bor lesz és szárnyalni fog. Ez a szükséges beavatkozások megfelelő időpontban történő kivitelezésén is múlik. Az időzítésen. Ám ehhez ismerni és szeretni kell a bort, mely feltételek a gyümölcsöző együttélés alapvető szabályszerűségei. *A lényeg, hogy a szeretetből induljon a cselekvés.* Ha jókor kapjuk a pofont, helyreráz és felébreszt. Ha valamit elrontunk, és például pofon helyett megbocsájtást és szeretetet kapunk, mondjuk egy ölelés formájában, az szárnyakat ad. A megbocsájtás isteni és jézusi erény, csakúgy, mint az alázat. Bacsó András így fogalmazott:

„Az a jó borász, aki érzékeny alázattal figyeli a folyamatot”.
(BACSO A. Interjú, 2015. szeptember 3.)

Vida Péter erre azt mondaná, azért kell ilyen óvatosan eljárni, mert a bor: hatalom.

A fejlett borkultúra hozzásegít a magasabb emberi minőséghez. Tükörképet mutat bora a borásznak különböző jegyei alapján, melyeket, hogy felismerjen, érzékre van szükség, gyakorlásra és nyugalomra. Emellett a tapasztalt borfogyasztó, mint neves borászaink, ha nem saját borát kóstolja, egy korty után képet kap a szőlőfajtáról, talajösszetételről és a bort készítő borászról is. A bor erre képes.

Több borász elmondása szerint, így többek között: Kaló Imre, Szepsy István, Tiffán Ede és Vida Péter, a bor időkapzsula is, egy kódolt üzenet. Amint szájához emeli a saját borát az

ember, megáll az idő, és eszébe jut az év. Meleg volt-e, esett-e eső szeptemberben, rothadt az őszön, volt lagziban a nyáron? Látja a saját útját, amit bejárt. Látja, hogy van hova visszatekinteni, és van fejlődés. A materialista világ pénzben mér. Ha több a profitom, mint tavaly, van fejlődés, ha kevesebb, visszafejlődés. A bor más. A jellem fejlődését mutatja. A mai földi rend pénzben mér, az égi nem. A borász bora által visszatekint és objektívebben látja akkori lelkiállapotát, bölcsebben. Pár évvel korábbi nagy problémák már nem is tűnnek olyan nagy problémának, mert vagy megoldódtak, vagy egyszerűen csak megszépültek. De a bor emlékeztet, még ha nélküle már el is felejtettük volna a régi zúróket. Lelkiállapotok derengenek fel, így érzékeltetve az örök változást és a változatlanságot egyszerre. Így ad támpontot és mutat irányt, hogy legyen honnan elindulni előre, és legyen hová visszaneézni. Ezeket a támpontokat pénzért nem lehet megvenni. Ám ehhez nemcsak adóra van szükség, hanem megfelelő vevőre is. A fejlett borkultúra hozzásegít a magasabb emberi minőséghez. A vevő szerepe a legfontosabb, mert azok vagyunk mi, emberek.

A bor fent említett képességei, Vida Péter szavajárásával élve, elképesztő biztossággal működnek, és még más tulajdonságokkal is bír, de hogy ezt érzékelni lehessen, a vevőnek kell képessé válnia a jelek dekódolására, melyhez egy nagyon fontos körülmény szükséges: a nyugalom. Méghozzá mélyről jövő nyugalom, az életben hívők nyugalma.

„Sokszor elmondom, mert én így hiszem: én lemegyek a pincébe, a hordók között végigsétálva, a hordókból kikiabál a bor. Azt meg kell hallani! De nehogy azt higgye, hogy ez egyrészt: hülyeség, másrészt: nagy dolog! Ez a világ legtermészetesebb dolga!” (VIDA P. Interjú, 2015.július 9.)

A bor fogyasztásának bizonyos kezdeti és közép időszakaiban a vizet helyettesítve, tiszta, szennyezetlen folyadékforrásként is szolgált a préselt, kierjedt szőlő leve, ugyanakkor az utolsó vacsora által új dimenziót kapott e nemes ital kóstolása,

mellyel nem kevesebb történt, mint lélek és szellem együttes megtestesülése. Isten bölcsét küldött Jézus személyében. Tanítót, aki sok csodája mellet, melyeket „csupán” az azokat leíró történetek tanulsága szerint ismerhetünk, ma is köztünk élő tanítót hagyott maga után. Nekünk, magából. A tanító születik, érik, eléri képességei csúcspontját, majd, bár lassan és méltóságteljesen, de épp úgy meghal, mint az ember. És közben *él és érez*.

„A bor egyetlen élőlényhez hasonlítható, és az maga az ember. [...] Itt van az Isten adta gyümölcs. Ez olyan szép ez a gyümölcs, a szőlő, nem tudok mit tenni, odarohanok és beleharapok. Ilyen gyönyörű. Megszületett a gyermek, ez maga a szőlő, és megszületett a gyermek, a tiszta lelkű gyermek, és elindul az életében. A szőlő megszületik, gyönyörűen, és fogja, odamegy egy ember, összeroppantja, és abban a szentséges pillanatban, az élesztők hatására, hihetetlen átalakuláson megy keresztül. Látott már erjedőfélben levő bort? Az ember mikor ilyet lát, összecsapja a tenyerét. Te, Jézus Mária! Ebből a trutymóból, ebből lesz a bor? Ott olyan tragédia van. Az Isten adta gyönyörű gyümölcsből, az erjedés következtében olyan zűrzavar keletkezik, az hihetetlen. Az ember megszületett, elindul az életében, és kezdődnek a zűrzavarok. A zűrzavar, az maga az élet. Minden embert az élete folyamán ilyen vagy olyan hatás fog érni, így vagy úgy mindenkinek változni kell! Ha akarom, ha nem. A bor megszületésénél lehet észrevenni, hogy ez a zűrzavar, ez az eszméletlen szörnyű tragédia, ez a zutymogó trutymó, ami ott van, egyszer csak, mint egy éles karddal lesújtánának, és véget ér. Ebben a pillanatban születik meg a bor. Egy tökéletesen más élőlény születik, akinek megvan a joga és megvan a lehetősége, hogy ebből a szerves anyagból, valami által, teljesen új életet élhessen meg. Ember figyelj, a te életed is pont ilyen. Érnek hatások, és te változol. Aztán valami történni fog, amikor lehúzzák a rolót. De nincs vége! Átalakul egy olyan különleges életté, mint maga a bor.” (VIDA P. *Interjú*, 2015.július 9.)

Az én teóriám szerint az ember életének kezdete a szőlőfürt rügyezésével vonható párhuzamba. Az életnek e parányi csírája a nők áldása, a szőlővessző és gyümölcse, mely gyümölcs a szőlővesszővel közvetlenül, a kaccsal, összenőve cseperedik és érik. A szőlővessző leveleivel óvja és általa napfényt és szeretetet szív magába, mellyel csupán egyetlen célja van, táplálni gyümölcsét. Szepsy Istvánt, mikor arra kértem, ajánljon az övéi közül egy bort az első szerelmi bánathoz, egy nagyon fontos dolgot fogalmazott meg. A következőket mondta:

„Furmint, Nyulas-dűlő, 2011-es, más néven Liliom. Ez a Bodrog fölött lévő löszös terület. Életemben innen láttam a legszebb napfelkeltét. És ahogyan a Nap felkél a síkság fölött a ködből, a Bodrogtörvény felett, mi pedig fent állunk a szőlődomb tetején, körben erdők, bozótos szőlők és madarak milliója, a kelő Nap ezzel a borral együtt, ami ebből születik, ebből az élményből és energiából, ez az, ami oldhatja – és oldja is – a szerelmi bánatot. Liliom.” (SZEPSY I. *Interjú*, 2015. július 2.)

Földünk ilyen és hasonló szeretetelménnyel táplálja gyümölcseit, mint anya a magzatát. A tenyerén hordozva. Majd a Gergely-naptár szerinti kilencedik hónapban eléri érettségének maximumát, és a fürtöt elszakítják a szőlővesszőtől. Van fürt, akit nem, de a legtöbbet egy felsőbb akaratnak alárendelve – hogy valami csoda születhessen – megtipornak és összetörnek. Úgy mondván, egy világ omlik össze bennük. Hogy azután, ebből a Vida Péter által is olyan képletesen leírt szörnyű tragédiából egy új világ születhessen. Egy tisztább, különleges, öntudatra ébredt világ.

Mint a bor, mely *változik és érez*.

„Ezt valahogy megint úgy kell elképzelni, mint magát az embert. Nekünk az összes sejtünk pár hónapon belül elpusztul. Az összes. De új születik. Mondhatnánk azt is, hogy újak vagyunk, de mégsem. Hiszen mi ugyanazok vagyunk, csak változunk. A bor az ilyen. Soha nincs olyan pillanat, amikor megállt. Soha. Ő mindig, valami által indukálódik. Abban a

pillanatban, ahogy megszületett a vegyület, rögtön indukálódik és megint alakul. És ennek nincs vége. Akkor van vége, amikor meghal a bor. Szétesik, szétszuhan és egyszerűen, mint bor, befejezi pályafutását... Ezt kettőnk közül itt egyikünk sem tudja elkerülni. De ettől sosem szabad megrémülni! Sokkal inkább mást kell tenni... El kell kezdeni gondolkodni!” (VIDA P. *Interjú*, 2015.július 9.)

„A bor egyetlen élőlényhez hasonlítható, és az maga az ember, és ezt halál komolyan mondom! Aki évtizedeken keresztül a borral foglalkozik, az rádöbbenhetett, hogy pontosan olyan életciklusai vannak, mint nekünk. Amikor megszületik a bor, az éppolyan, mint a mi rakoncátlan gyerekünk. Elénk áll, szemközt röhög, és azt mondja: Hagyj békén! Bibibííí... Nem azt csinálom, amit te akarsz! Ugye, a gyerekünket nem kezdjük el püfölni ilyenkor, a borba meg ne piszkáljunk! Mi a kérdés: mi a fenét kell ilyenkor csinálnunk? Egyszerű a válasz: megállunk a gyerekünk mellett, és óvatosan – nehogy észrevegye! –, szeretettel kezdjük terelni az életét! Aztán beiratkozott az iskolába. Aztán ha van kurázi benne, a legnagyobbat el fogja végezni. Onnan minden normális ember úgy tolat ki: az agyamba töltötték a tudományt, ha kell ezt a nyamvadt világot megváltom! Ezt így kell hinni! De nem így lesz! De akkor is így kell hinni! Ez egy nagyon fontos pillanat.” (VIDA P. *Interjú*, 2015.július 9.)

Ennek a fejezetnek csupán az volt a célja, hogy láttassa, különleges dologról van szó a bor esetében, melyet mindenki sejt, s melyben a misztikumot, az egyedüliséget, az erjedés, de inkább annak következménye nyújtja. Földünkön több ezerféle gyümölcs található, ám valamennyi a természetes erjedése után szétszuhan és megszűnik emberi táplálékforrásként létezni. Kivéve a szőlőt, melyből bor jön létre. Bor születik.

5. Tudatosság

5.1 A bor és a Biblia

A Szentírás a világ-kultúrtörténet egyik legnagyobb hatású bíró könyve, melynek tanításait értelmezve, vagy félreértelmezve századokon keresztül mutatott, és még mutat a mai modern korban is irányt a felé hittel forduló emberek milliőinek. A Biblia szövege két nagy egységre különül, ezek: az Ószövetség és az Újszövetség. A bor szerepét tekintve szintén e mentén a határ mentén osztható két részre a szent könyv, mely megállapítás alapját a bor jellemének jelentős minőségbeli különbségének megjelenése képezi a tárgyalt részek vonatkozásában.

Az Ószövetség a bort mint örömhozót, vidítót, és mint a szeretet jelképét ábrázolja, ha az ember isteni adományként tekint rá. Az Újszövetségben Jézus vérének alakja a borban személyesedik meg, mely így a szakralitás tekintetében az anyagi rezgésszint legkiemelkedőbb megjelenési formájává emeltetik, szimbolikája pedig, messze visszanyúlva az emberi történelem homályba burkolt korszakain keresztül, egy kezdeti ősemlék áldozattételének megújított bizonyossága.

5.2 Bor az Ószövetségben

„Mint az élet vize, olyan a bor annak, aki mértékletes a bor ivásában. Mi az élet annak, aki bort nem ihat? Az ember öröme teremtett a bor a világ kezdetétől. A bor vidámság és öröm a szívnek, ha kellő időben s megfontoltan isszák. Ha mértéktelenül, szenvedéllyel és mohón isszák, csak keserűség a bor a lélek számára” (Sir 31,27-29).

Az általános és bevett Ószövetség-értelmezés szerint Noé az első szőlőműves és az első borkészítő, őt tekintve minden mai borászok atyjának. A bor mint áldozati eszköz jelenik meg a Számok könyvében, hol a felmutatáshoz szükséges mennyiségi kritériumokra is találunk pontos utasítást.

„Italáldozatúl pedig egy hin bornak harmadrészét. Így viszel az Úrnak jó illatú áldozatot” (Móz IV. 15,7).

A Zsoltárok könyvében is feltűnik a bor, amely „megvidámítja a halandónak szívét” (Zsolt 104,15).

Ugyanakkor óva int a Példabeszédek könyve és Izajás próféta a mérték be nem tartásától és következményétől: „Ne nézd a bort, milyen veres színt játszik, mint mutatja a pohárban az ő csillogását; könnyen alá csuszamlík, végre, mint a kígyó, megmar, és mint a mérges kígyó, megcsíp. A te szemeid nézik az idegen asszonyt, és a te elméd gondol gonosztságot” (Péld 23,31-33).

„Jaj azoknak, akik hősök a borivásban, és bátrak, ha mámorító italt kevernek” (Iz 5,22).

Ám mikor Noé bódul el a megerjedt szőlő levétől, és meztelenül áll sátrában, nem ő kap feddést az Úrtól – hiszen a túlzott borfogyasztás oka csupán a tapasztalás (ha ő az első borkészítő) (GRÜN, A. 2012) vagy a megélt embertelen tragédia okozta fájdalom enyhítése (ZELNIK J. 2010) –, hanem Khám, a legkisebb fia, aki kigúnyolja apját két testvérének, kik ezután helyesen segítségére sietnek, és betakarják. Noé felébredvén elátkozza Khám fiát: „Átkozott Kánaán! Szolgák szolgálja legyen atyjafiai közt” (Mózes I. 9,25).

Az Énekek énekében a szerelem, a szépség és az erotika megtestesítőjeként, a testi vágyak és az élvezet beteljesítőjeként jelenik meg a bor.

„Csókoljon meg engem az ő szájának csókjaival; mert a te szerelmeid jobbak a bornál” (Én 1,2).

Így ír a Menyasszony a szeretett Vőlegényéről: „Bevisz a borozóházba, és zászló felettem a szerelme” (Én 2,4).

Menyasszonya vonzerejét a borhoz hasonlítja a férfi: „És a te ínyed, mint a legjobb bor, melyet szerelmesem kedvére szürcsöl, mely szóra nyitja az alvók ajkait. Én az én szerelmemé vagyok, és engem kíván ő” (Én 7,9-10).

Szerelmüket az erre legalkalmasabb helyen, a szőlőben kívánják élvezni a szerelmesek, mivel itt minden a szerelemről szól.

Úgy miként a bort az Ó-Testamentum az Úr ajándékának tekinti, úgy a szőlő, a szőlőtő és a szőlőskert is jelképpé vált. A szőlőtő és a szőlőskert Izrael népét foglalja szorosán az egymásnak megfelelés képes kapcsolatába. Isten a szőlősgazda, óvja népét.

„Felásta földjét, a köveket kiszedte belőle és nemes szőlőfajtákkal ültette be” (Iz 5,2).

De a szőlőskert nem termi meg elvárt gyümölcsét, a nép ellentmond az Úr útmutatásának, és törvényt szeg: „Azt vártam, hogy szőlőt teremjen, hát miért hozott csak vadszőlőt” (Iz 5,4).

Majd az Úr magára hagyja népét.

„Hadd verje föl a bozót és a tövis” (Iz 5,6).

A szőlővessző az isteni áldás és termékenység képe. Miután Mózes kivezette népét a pusztába, az zúgolódni kezd a bor után, melyet Egyiptomban ihattak utoljára. Az Ígélet Földjének határán megállnak és követeket küldenek, akik a föld bőségéről és annak áldott mivoltáról téve tanúbizonyságot egy szőlővesszővel térnek vissza, melyen egyetlen szőlőfürt van, ám ketten cipelnek (Mózes IV. 13.).

Ezen óriás szőlőfürt képét később Jézus alakjával párosítják az egyházatyák (GRÜN, A. 2012).

5.3 Bor az Újszövetségben

Jézus földi *élete*: Jézus vére, Jézus vére pedig, maga a *bor*.

Az Újszövetség Jézus tanításának bizonyágtétele, mely

tanítás az égből nyeri hivatkozási alapját, nem támaszkodva hitrendszerének létrehozásánál más vallásokra, mint azokon kívülálló, illetve felülálló közvetít. Természetesen tanaiban felismerhető hasonlóság korábbi vallások bizonyos elemeivel, ám Jézus nem véve viszonyítási és hivatkozási alapul ezeket, a Teremtő akaratának közvetlen megtestesüléseként vagy annak elsődleges forrásaként nyilatkozik meg, és van jelen (ZELNIK J. 2010). Jézus bormisztikája életútjának sarokköveit adja. Ez első és utolsó csodája, keretbe foglalva földi működését, lévén a bor: kezdet és vég, az alfa és az ómega. A bor nyújtja az összekötő kapcsot Melkizedektől, Sálem (Jeruzsálem) papkirályától eredeztetve, kinek még Ábrahám is alattvalója volt; Hórusz szemén keresztül, őrizvén a titkok titkát egy elfeledett korban Atlantiszhoz, mely vélt vagy valós emlékként lebeg minden korszak eredetkutatói munkássága felett; Dionüszoszig, kinek ereiben bor folyik, többek között: a halálnak, az eksztázisnak és az élet megújulásának istene. A fent említett három történelmi emlékhöz kapcsolt vallások szertartásrendjeinek szerves részét képezve jelenik meg a bor az istennek, isteneknek bemutatott áldozat formájában és vagy azoknak földi leképeződéseként. Így ezen szertartás Melkizedektől, az Igazság királyától számítva, Egyiptomon át, az utolsó olyan országon keresztül, amely még az atlantisziak uralma alatt állott, az antik világban hódító Dionüszosz-kultuszig él, és továbbvivője Jézus, az Eucharisztia misztikájában (ZELNIK J. 2010).

„Mert ez a bizonyágtétel: Te pap vagy örökké, Melkisédek rendje szerint” (Zsid 7,17).

5.3.1 *A kánai menyegző*

A kánai menyegző borcsodája, vagy ahogy Zelnik József nevezi: bíborország borcsodája (Zelnik J. 2012, p. 92), Jézus első kézzelfogható jele tanítványai előtt égből származó mivolt-

tára. János – kit Anselm Grün a szeretet evangélistájának nevez (Grün A. 2012, p. 29) – evangéliumában Jézus működése ezzel a csodával kezdődik.

„És harmadnapon menyegző lőn a galileai Kánában; és ott volt a Jézus anyja; és Jézus is meghivaték az ő tanítványaival együtt a menyegzőbe. És elfogyván a bor, a Jézus anyja monda néki: Nincs boruk. Monda néki Jézus: Mi közöm nékem te hozzád, oh asszony? Nem jött még el az én óráim. Mond az ő anyja a szolgálknak: Valamit mond néktek, megtegyétek. Vala pedig ott hat köveder elhelyezve a zsidók tisztálkodási módja szerint, melyek közül egybe-egybe két-három metrétá fér vala. Monda nékik Jézus: Töltsétek meg a vedreket vízzel. És megtöltötték azokat színig. És monda nékik: Most merítsetek és vigyetek a násznagynak. És vittek. A mint pedig megízlelé a násznagy a borra lett vizet, és nem tudja vala, honnét van, (de a szolgálak tudták, akik a vizet merítik vala), szólítá a násznagy a vőlegényt, és monda néki: Minden ember a jó bort adja fel először, és mikor megittasodtak, akkor az alábbvalót: te a jó bort ekkorra tartottad” (Jn 2,1-10).

Ez az első és az egyik legfontosabb csodatétele, mellyel nem az volt a szándéka, hogy tanítványainak bizonyítson, az sem hogy Atyja erejét fitogtassa – ugyanis azt nem tenné, nem kísértené az Istent, miképpen azt a sátán második megkísérlésére a pusztában felelte (Mt 4,6-7) – és feltehetően az sem számított oknak a csoda megtételénél, hogy egy erősen ittas társaságot még ittasabbá tegyen. Jézus első reakciójában, anyja kérésére – ki a jó szándéktól vezérelve, vagy valamit megsejtve egy nagy útról, melynek itt lehet első mérföldköve, fordul fiához – egyfajta meglepődöttség érzékelhető, nem érezve még késznek az időt a nagy terv elindításához. Ám ekkor szikrát kap isteni mivolta, amit meglátva Mária int a szolgálkért és megtörténik az első csoda: bíborország borcsodája. A víz, mely a zsidó Törvény, az Ószövetség vize, borra változik, újborrá, a bölcsesség tanítójának borává. Ez jelképezhet folytonosságot,

ahogyan arra John Baldock utal (ZELNIK J. 2012). A kezdet, mikor Mózes vizet fakaszt a sziklából (Móz II. 17), majd Jézus borcsodájával új dimenziót nyit, mikor borrá változtatja a vizet (Jn 2,1-10), és végül az utolsó vacsorán az eucharisztia-ban teljesül be a folyamat, mikor a bor Jézus vérévé változik, így létrejön a keresztség, az igazság teljesebb értelmezése. Ezt a tételt, könyvének következő bekezdésében fejtve tovább képez immár ellentétet Mózes vízfakasztása és Jézus borcsodája között (ZELNIK J. 2012.). Miszerint Mózes az Ószövetség haragvó Istenét képviseli tetteiben, így téve akkor is, mikor vérré „varázsoolták” a folyót, a fáraó megfélemlítésére (Móz II. 7:20).

Jézus által is vérré válik a víz, de előbb borrá. Borrá, mely az Újszövetség megbocsájtó Istenének akaratát testesíti itt, mint majd később Jézus vérében is. Rendkívüli különbség – leegyszerűsítve a tételt –, miszerint ő azért cselekszi a csodát, hogy megváltsa a világot bűneitől Mózes-sel ellentétben, aki büntet vele. Anselm Grün (2012) művében olvasható, hogy az egyházatyák ezt a szimbolikát szintén ellentétként értelmezik, mely szerint Jézus szembeállította az evangélium borát a zsidó Törvény vizével.

Ezen lakodalmak alkalmán köztudottan a hiányos erkölcsű emberek gyengébbik oldala nyilvánult meg, így e kétséges indulatú társaság nem éppen nevezhető megfelelő környezetnek egy megváltó első tudatos megnyilvánulásához. Ám Jézus pont így bizonyít. Később kalmárokkal (Mt 9,11), sőt még hölgyek társaságában is lakomázik, kik tanítványai Jézusnak, mint Mária Magdolna, Johanna és Zsuzsanna (Lk 8,1-3). A farizeusok megbotrányozására teszi mindezt, de tudja, mi szerint cselekszik. Mert „nem az egészségeseknek van szüksége orvosra, hanem a betegeknek” (Mt 9,12).

Jézus minden egyes rezdülése előre kiszámított. Tettei, viselkedése a nagy bizonyágtétel; az út és maga a végkifejlet tökéletesen megkomponált, tudatos cselekedetek összessége. Az ő kapcsolata Istennel nem hiten alapszik, hanem tudáson.

Jézus az egyetlen archivált világi pont a történelemben, aki valódi tudással rendelkezik. Ez a tudás, ez a bizonyosság ad neki erőt, mely erő nem tőle származik, nem belőle fakad. Földi, anyagi világba születve csupán közvetítő, egyfajta energiavezető lehet, ám csakis a tudás által, az igazság tudása által, mely szabaddá tesz (Jn 8,32).

Ő lehet a kapocs, ki kenyérben és borban testesül a protestáns vallásoknál jelképesen, míg Róma hitében a maga teljes, valódi mivoltában. Varga László, nyugalmazott református lelkész, egy régi anekdotával csokorba kötve foglal állást a témában, ezt a különbséget tartva a legélesebben ellentmondónak református és római katolikus között. (VARGA L. *Interjú*, 2015. június 18.)

5.3.2 *Az embernek Fia mondja*

A vízőzön utáni embernek Egyiptom elfeledésével, Jézus által van kapcsolata az istenivel. Fiúként az ő tudása egyedüli az Atyáról, és tanait követve, azokkal érezve az egység megsejthető. Ám ezek a tanok nem feltétlenül egyeznek meg a vallások tanaival. Szepsy István szerint nem, illetve nem feltétlenül a vallások szabályainak betartása által juthat el az ember Istenhez. Azok korlátok, béklyók, melyek beszűkítik, gátolják a gondolkodást. Nem nyújtanak valódi tanulási módszert a Jézus által vezetett élethez.

„Tehát nem azt mondja (a legtöbb vallási szabályrendszer), hogy a megtapasztalás és a gondolkodás útján jut el az ember Istenhez, hanem a szabályok betartása révén. Ez szinte ellentétes dolog. Nem zárja ki egymást, de nagyon ellentétes.” (SZEPSY I. *Interjú*, 2015. július 2.)

Megtapasztalás és gondolkodás ezeréves szabályok korláta nélkül. Ez nem a szabályok hiányát, tudatos mellőzését jelenti természetesen – mert ha az ember nem korlátozza saját ma-

gát, majd korlátozza az élet –, de egy egyedi, sajátos, ám annál letisztultabb hitet, egy minden részletében gömbölyűre vágyott tudati világot.

Úgy hiszem az, hogy miben hisznek a borászok, szinte másodlagos ahhoz képest, hogy hogyan hisznek. És ezt nem csupán a válaszokat kereső tapasztaló mondatja velem, de a tanulmány vonatkozásában sem lehet irányadó: misére jár-e vagy istentiszteletre, Juliskát szereti-e vagy Mariskát. Hogyan képzei saját teremtett világában, az élet mozgató rugóját, a szeretetet, hogyan képezi saját teremtett világában a szeretetet? Ezzel a kérdéssel már lehet kapaszkodók után tapogatózni.

Szepsy István és Vida Péter gondolatait egyggyé olvasztva, jól láthatóan, remekül kiegészítik egymást: ahogyan az erjedés csodája folytán a must borrá válik, úgy ébred öntudatára az ember. (VIDA P. *Interjú*, 2015.július 9.) Egy új világot lát maga előtt, mivel rájött arra, hogy *meghatározhatja önmagát*. Ez a felismerés a tudatos élet kezdete, amely alatt a legfontosabb, hogy tudatunkat a lelkünk irányítsa. (SZEPSY I. *Interjú*, 2015. július 2.) Hogy a helyes úton járjon, két feltételnek kell teljesülnie. Az első, hogy a tudat mindig a lélek szemszögéből döntsön. A második, a János evangéliumában olvasható szőlőtőbeszédre utalva, hogy a lélekben Jézus legyen. Ez a két feltétel tulajdonképpen egy, mivel ma szinte magától értetődő a kettő kölcsönös teljesülése, ám úgy vélem, ez a rend csupán akkor alakult ki, mikor Jézus megváltotta az embert.

Bár erről nem beszéltünk, de véleményem szerint a tudat önmeghatározásának három irányítója lehet: az anyag, a lélek és a szellem.

A legelső szinten, mikor az anyagiség irányít, a létfolytonosság beletörik az életbe. Ez az ego rémuralma. Mikor olyat vesz el az ember, olyat gondol magáénak, ami nem az övé. Természetesen itt nem csak a lopásról van szó, hanem látszólag annál jóval szerényebb dolgokról, ami a lopás indítéka is: a türelmetlenségről és a mértéktelenségről.

Előbbit Müller Péter *Jóskönyv* című művében fejti ki. Monológját egy idézettel kezdi: „[...] jól tudja a ti mennyei Atyátok, mire van szükségetek, mielőtt kérnétek tőle” (Mt 6,8). Mert mi magunktól nem tudjuk, magyarázza ezt azzal, hogy sokan tapasztalták utólag visszanézve, hogy az a körülmény tette tönkre az életüket, amit „foggal-körömmel kiharcoltak, kiereszszakoltak maguknak” (MÜLLER P. 2001, p. 119). Végül pedig egy történettel zárja a fejezetet.

„Mint minden mágia, az „esőcsinálás” is úgy működött, hogy a közösség imádkozott a sámánnal az esőért. Vágyát, óhaját, reménységét felküldte a láthatatlan szellemvilágba – s utána az egészről *megfeledkezett!* Vidáman táncolt, dalolt, élte az életét. Ezt hívták a „**vágy elerestésének**”. Ekkor kezdett esni” (MÜLLER P. 2001, p. 119).

„Bármit kértek az Atyától – tudást is –, azt megcselekszi. Ha hittel kéritek! De mi az, hogy hittel kérni? Hogy nem kételkedni és nem aggódalmaskodni. Az az abszolút hit vagy inkább tudás.” (SZEPSY I. *Interjú*, 2015. július 2.)

„Mostanáig semmit sem kértetek az Atyától az én nevemben: kérjetek és megkapjátok, hogy a ti örömetek teljes legyen” (Jn 16,24).

Az ego uralmának második megjelenési formája a helyes mérték nem ismerése, mely révén tudatosan lopjuk meg természeti és szociális környezetünk, tápláljuk túl vagy alul szervezetünk.

„Aki mértéktelen bármiben, nyilvánvalóan nem a jó úton jár.” (SZEPSY I. *Interjú*, 2015. július 2.)

Erre példa a: „már nincs szükségem a következő rigójan csira, de mivel megtehetem, megveszem, megeszem a felét, és kidobom a maradékot.” Ez a fajta tudatosság, persze, kivetíthető globális mértékben a több ezer hektáros dél-amerikai esőerdő kipusztítására, vagy emberi kapcsolatokat tekintve, családok széthullásának eredője lehet.

Ez az a rossz hit, amiből – Hamvas Béla így tartja – kizárólag a bor gyógyíthatja ki az embert.

„A mámor anatómiájának végső tanulsága ez: a mámor a köznapis ésnél határtalanul magasabb rendű állapot és a tulajdonképpeni éberség kezdete. Mindannak, ami az életben szép, nagy, komoly, élvezetes, tiszta. Ez a magasabb józanság. A tulajdonképpeni józanság.” (HAMVAS B. 2000, p. 94)

Ez az az állapot, – a harmadik szint – mikor a szellem irányít. Ez az útja az önkívület, az eksztázis létállapotainak. Anselm Grün művében olvasható, mi az erotika és a misztika közti kapcsolat. Mindkettőnek a szeretet eksztázisa a célja (Grün, A. 2012.). E szerint a szókapcsolat szerint másnak is van eksztázisa, de arra inkább jobb nem is gondolni. A szeretet eksztázisa a legnagyobb „földi” öröm.

Szepey István szerint: „Jézus azzal váltotta meg az embert, hogy azt mondta, mindenki még ebben az életében megtalálhatja az Isten országát. Ez csak a jó érzések és jó cselekedetek útján lehetséges, lélekvezérléssel” (SZEPEY I. *Interjú*, 2015. július 2.).

A lelki vezérlés tehát Jézus útján járva valósul meg, kinek az első csodája a bor és az utolsó is, mikor a saját vérévé változtatja azt. A földi életben Isten országa a szeretet eksztázisa, melynek eléréséhez, egynéhány körülmény mellett, a bor nyújthat segítséget úgy a misztikában, mint az erotikában.

A bor megjelenése a misztika világában a legelső időkbe nyúlik vissza, a csillagtűz földi fellelhetőségének végpontjáig, mely vélhetően az istenek itala volt a Földön, s melyet a királyoknak és királynőknek helyettesíteni kellett az Istenek és ezzel együtt a csillagtűz távozása után valamivel (ZELNIK J. 2010). Valami hasonlóval. Olyan itallal, amivel fogadhatták, búcsúztathatták, kiengesztelhették az isteneket, amivel áldozhattak nekik. Így válva a bor az idők kezdetétől a hit, azaz minden istenivel kapcsolatos földi vonatkozás fundamentumává.

Az erotika és a bor párhuzamba húzásakor, a már idézett Énekek éneke mellett, Hamvas Béla gondolatai jutnak eszembe elsőként. A férfiban az ősi, legtisztább formában átörökött

férfiasságot erősíti a bor, a nőkben pedig a nőiességet. Sőt, a nőkből nem mást hoz ki elmondása szerint a bor, mint a „kurvaságot”.

„Ne ijedjetelek meg e szótól barátaim és barátnőim. Egyáltalán, ha borról van szó, ne ijedjetelek meg semmitől. Gondoljátok meg, mi lenne, ha a nőinkből ez a fundamentális világvalóság hiányozna. Gondoljátok meg, ha nem lennének kihívóak, nem akarnának soha elcsábítani, ha nem volnának kacérok és nem figyelmeztetnének sohasem hangjukban türelmetlen forrósággal, hogy mikor vetkőztetitek le őket?” (HAMVAS B. 2000, p. 90-91)

Elmondása szerint ez is kétféle lehet: jó vagy rossz. „Ez lehet benne a legromlottabb, és éppen ezért, ha jó, csaknem olyasmi, ami a szentség határát érinti” (HAMVAS B. 2000, p. 91).

Az anyagi szintű és szellemi szintű tudati irányítás között van a lelki, melyről, a már említett, szőlőtőbeszédben találunk pontos leírást.

„Én vagyok az igazi szőlőtő, és az én Atyám a szőlőműves. Minden szőlővesszőt, amely én bennem gyümölcsöt nem terem, lemetsz; mindazt pedig, a mely gyümölcsöt terem, megtisztítja, hogy több gyümölcsöt teremjen” (Jn 15,1-3).

Isten azon munkálkodik, hogy életünk gyümölcsöző legyen. A már több gyümölcsöt nem termő, a „rossz” irányba hajtó szőlővesszőket lemetszi a szőlősgazda, ám aki gyümölcsöt terem, azt megtisztítja, vagyis ránk, emberekre levetítve hagyja felismernünk, ha tévúton járunk, óv, táplál, gondoskodik.

„Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők: A ki én bennem marad, én pedig őbenne, az terem sok gyümölcsöt: mert nálam nélkül semmit sem cselekedhettek” (Jn 15,5).

Jézus itt mint a belső középpont jelenik meg, mint az ember igazi énje, belső leglényege. Kinek a lelkében Jézus van, aki a lelkére hallgat, a legbelsőbb megérzéseire, és így megtartja az emberek szeretetét, ahogyan azt Jézus parancsolta,

azt barátjának nevezi és gyümölcsöt fog teremni, mert ez így tetszik az Istennek.

„Abban dicsőíttetik meg az én Atyám, hogy sok gyümölcsöt teremjete; és legyetek nékem tanítványaim” (Jn 15,8).

„Nagyon fontosak a baráti borozgatások, az örömök megélése a boron keresztül, az élet örömeinek felismerése. Mert, ugye, föl kell ismerned, hogy az életben mennyi csodálatos örömlehetőség van elrejtve. Csak gondold végig azt, hogy te hogyan kerülhetsz közel ezekhez az örömök pillanatához! Az legyen a cél!” (KALÓ I. *Interjú*, 2015. június 30.)

És ami az öröm forrása, annak gyakorlatát Jézus parancsba adja, melyet betartva az ő útján jár az ember. A parancs a következőképpen hangzik, minden kitélt mellőzve:

„Ez az én parancsolatom, hogy szeressétek egymást, miképpen én szerettelek titeket” (Jn 15,12).

„Aki a szeretetben hisz, szeretni fog.” (SZEPSY I. *Interjú*, 2015. július 2.)

Amikor a szőlőtőbeszéd került sorra a beszélgetések alkalmával, az valamennyi borásznál érzékelhető változást hozott az interjúhoz való viszonyulásában. A legtöbben ekkor értették meg, hogy miről is szeretnék beszélni, de legfőképpen azt, hogy hogyan. A legtöbb interjúban itt volt a holtpon. Furcsa, és elég személyes jellegű kérdések alakították a beszélgetés kezdeti részének irányvonalát, egy néhány borász vissza is kérdezett, hogy: de mi köze ennek a témához? Ezen, csupán ötpercnyi előzetes ismeretség után feltett, vitán felül személyesnek mondható kérdéseket legtöbbször egy kézfogás és részükről egy – „Jól utazott?” – kérdés előzött meg, így részemről nagyon is érthető volt a szórványos szemöldökfelhúzás egy-némely beszédtema bevezetésénél. Ám a már nyíltan bibliai vonatkozású kérdés feltevésénél, abban a szentséges pillanatban megváltozott valami. A tartózkodás, a kételkedés itt szűnt meg. Egyszerűen csoda történt. Olyan mélységig nyíltak meg némely esetben az általam és a szakma által mélyen tisztelt bo-

rászok, kikkel félórás ismeretség után jutottunk el a kérdéshez, amelynek akkor, és azóta is csak csodálattal adózom.

Nagyon fontosnak érzem itt megemlítenem, hogy néhol nem borkóstolás mellett folyt a beszélgetés. Tapasztalatim szerint a bor lazít a tudaton, a „figyelmen” és egy kicsit a koncentráción. Könnyebbé, gördülékenyebbé teszi a beszélgetést, az emberek merészebben pendítenek meg finomabb húrokat emelkedett állapotban. Magasabb rezgésen könnyebben nyílnak meg, kevesebb fenntartással viszonyulnak egymáshoz. Mindezt a borfogyasztással kapcsolatban köztudottnak valloam.

A három számomra legemlékezetesebb, és a szakdolgozat tartalmi vonalvezetését leginkább befolyásoló interjúnál és borásznál nem volt borospohár a kerti asztalon. Félreértés ne essék, nem azért voltak emlékezetesek ezek a találkozók, mert a házigazda agyon szomjaztatott!

Szepsy Istvántól, mikor a délelőtti beszélgetés elején azt kérdeztem – akkor már több interjú után jól ismerve a borfogyasztásnak ezen jótékony hatását – kóstolunk-e bort, ezt válaszolta határozottan: „én nem, és magának sem ajánlom!” (SZEPSY I. *Interjú*, 2015. július 2.) Délelőtt szinte soha nem iszik bort, illetve addig, amíg olyan feladata van, mely elvégzésénél enyhe mámor is végzetes lehet. Tiffán Ede napközben igen ritkán, főként csak este kóstol. (TIFFÁN E. *Interjú*, 2015. július 8.)

Ezek egy bizonyos megjelenési formái a hétköznapiak tudatosságának. Nem azt állítva ezzel, hogy csak az él tudatosan, aki nem iszik délelőtti bort. Van borász, így Fölföldi Béla, aki vöröset nem iszik délelőtt – azt először csak ebédnél szabad –, ám fehérét igen. A napszakon kívül abban, hogy milyen bort kóstol meghatározó az évszak, az időjárás és az étel természetesen, amit a bor mellett fogyaszt. (FÖLFÖLDI B. *Interjú*, 2015. augusztus 1.)

Gromon Tamás, a szakma és a spirituális létértelmezés egyik magyar kiválósága azt vallja, a nap akár minden órá-

jának megvan a saját bora, amit csak akkor, abban az órában a legcélszerűbb, vagy más szóval a legüdvösebb fogyasztani. (GROMON T. *Interjú*, 2015. július 1.) Ezzel a gondolattal pedig természetesen nem azt szeretném sugallani, ahogyan Gromon Tamás sem arra utalt a tételt fejtegetve, hogy reggeltől estig inni kell.

Mielőtt rátérnék, miért az a három interjú számomra a legegmlékezetesebb – nem mintegy szintézisként az üdvös borfogyasztás előző két aspektusára, hanem épp megerősítendő azokat – Hamvas Bélától idézek, aki könyvében leírja, szerinte mikor érdemes bort inni.

„Az ivásnak egy törvénye van: bármikor, bárhol, bárhogyan. Komoly idő, komoly ember és komoly nép számára ennyi elég. Ma, sajnos, ezzel a törvénnyel a legnagyobb visszaélések történnek. Hallottam, hogy valaki nyáron alkonyatkor a lugasban szentgyörgyhegyit ivott, és közben újságot olvasott. Ha nem szavahihető ember mondta volna, azt hinném, hogy hazudott. Nyáron alkonyatkor a lugasban szentgyörgyhegyit inni, ez az élet nagy ünnepélyes pillanatai közé tartozik. Ilyenkor az asztalt le kell takarni sárga vagy rózsaszín abrosszal, a vázába virágot kell tenni, éspedig ciniát vagy napraforgót, és egészen nagy költőt kell olvasni, Pindaroszt vagy Dantét vagy Keatset. Aki az ilyen pillanatok nem ismeri fel, azt elveszett embernek lehet tekinteni.” (HAMVAS B. 2000, p. 78)

Ez a néhány sor sok mindent megmagyaráz hitről, életről, életbe vetett hitről, hitbe vetett életről. A hétköznapi szentséggel ünnepléséről, a teremő szemléletről. Felteszem, nem véletlenül adódnak ilyen ideillően a bibliai szavak a fenti szövegrész jellemzésére. Vallásról van itt szó a javából, és ünnepéről, melyhez láthatóan nem kell tűzijáték és Ibiza, de bölcs látás és belső derű.

Visszatérve a bormámor nélküli tudatosság állapotába és annak a bizonyos három borásznak az interjújára, akik anélkül mutattak példát vendéglátásból, hogy borral kínáltak vol-

na. Teszem hozzá, valamennyi borász, aki fogadott, példát mutatott ebben a tekintetben is.

Villány szellemi vezetőjénél, Tiffán Edénél, az a bölcs derű és megható őszinteség, amellyel a hétköznapijait éli, és közvetlen személyével szűk, míg borai által – bátran mondhatom – világszinten környezetét ajándékozza, a szellemi érettség ritkán tapasztalható földi megjelenése. A vele való találkozás után értettem meg valamit.

A természeti teremtés egyszerű és felfoghatatlan folyamatban való élethosszig tartó gyönyörködés eredője a földi születés és az elmúlás kettősségének visszafordíthatatlan anyagi lenyomatainak objektív szemlélete, vagyis a hit.

A Nap minden egyes reggel felkel, ám nincs két egyforma pirkadat, és szürkületkor nem siratja senki, mert utolsó sugara is elolvadni látszik.

Szekszárdon szintén sokat lehet tanulni a hitről, így a szőlőtőbeszéd vonatkozásában a megbánásról és a megbocsájtásról.

„Ha a tőkéről lemetszenek egy szőlőt, halálra van ítélve. Aki a tőkén marad az pedig gyümölcsöt fog hozni. Hát valami elképesztő gondolat ez! Ennél világosabban nem lehet beszélni!

„Ha lemetszik a vesszőt, nincs visszaút?” – kérdeztem.

„Nincs. Eldöntötték, hogy ő kárhozatra van ítélve. Nincs visszaút. De ha már itt tartunk, és meg merem pendíteni ezeket a húrokat – nem mindig –, az a végtelen szeretet, aki az egész világot működteti, az oly hatalmas szeretet, amit emberi ész föl nem tud fogni. Amikor megszületik egy ember, ő elindul az életében, és emberként el fog bukni. Mert ő ember. Állandóan olyan hatások érik, amilyenek érik. És ő hibát fog vétetni. Súlyos hibát is fog vétetni. Ez a végtelen szeretet nem azt fogja mondani: te, mocskos geci, mit csináltál. Hanem azt mondja – mi föl sem tudjuk fogni! –, azt mondja talán... Vagy nem is mond semmit. Odamegy... Átöleli, miután elismerte (a vétkes), hogy én elbasztam, vétkeztem, nagy gáz van. (A szeretet) nem azt mondja: te genyó, hanem odamegy, és át-

öleli. S azt súgja neki: menj tovább! Ez valami elképesztő erő. Ez hihetetlen. Mi föl sem tudjuk fogni. És pontosan a legvadabb gyilkosnak is megvan az esélye. Ha akkor, amikor nincs tovább, amikor az utolsó pillanat van, ő azt tudja mondani: Uram, bocsáss meg nekem! Mert vétkeztem, szörnyűséget tettem. Tehát, amikor azt mondom, levágta a vesszőt, az tényleg halálra van ítélve, de ez a szeretet még nagyobb ennél. És képes arra, hogy azt mondja: gyere! Ha ott valaki igazából azt tudja mondani, és valóban érzi, hogy elpuffantotta. Hát ilyen nincs még egy.” (VIDA P. *Interjú*, 2015.július 9.)

Ennek a szeretetnek a mindenre és mindenkor kiterjedő mivoltát a Szentírás is bizonyítja. János evangéliumában lehet olvasni a házasságtörésen kapott asszony történetéről, akit, válásuk szerint eljárva, meg akarnak kövezni a zsidók. Beviszik a templomba, hogy ott megkérdezzék Jézust az asszony sorsa felől, így kísértvén, mert ha a kövezés ellen érvel, törvényt szeg, és akkor őt is megkövezhetik. Ha rosszul válaszol, nem csak az asszonyt ölik meg, hanem őt magát is halálra verik.

„Jézus pedig lehajolván, az ujjával ír vala a földre. De mikor szorgalmazva kérdezik őt, felegyenesedve monda nékik: A ki közületek nem bűnös, az vesse rá először a követ” (Jn 8,6-7).

Ezután az asszony minden vádlója elhagyja a templomot, és csak ketten maradnak. Jézus ismét lehajol, hogy írjon a földre, majd mikor felegyenesedik megkérdezi az asszonyt, hogy hol vannak, akik meg akarják kövezni.

„Asszony, hol vannak azok a te vádlóid? Senki sem kárhoztatott-é téged? Az pedig monda: Senki, Uram! Jézus pedig monda néki: Én sem kárhoztatlak: eredj el és többé ne vétkezzél” (Jn 8,10-11).

Vida Péter szavával élve tehát: menj tovább!

Máté evangéliumában található a szőlőmunkások példabeszéde (Mt 20), melyet érdemes összevetni a Vida Péter monológjában olvasottakkal. A szőlősgazda munkásokat keres a szőlőjébe. Már korán reggel felfogad munkásokat, kikhez to-

boroz a munka harmadik, hatodik, kilencedik sőt, még tizenegyedik órájában is. A nap végén mindegyik munkás munkáját egyenlően értékeli, és egyenlően bérez. Már a toborzáskor is tíz pénz munkadíjba egyezett azokkal, akik tizenkét órát dolgoztak a szőlőjében, és azokkal is, akik csupán egyet. Persze, kérdőre vonták az egész napon keresztül dolgozók a gazdát, aki itt Isten nagyvonalúságát, szeretetének mindenkire egyaránt kiterjedő nagyságát képviseli. Nem az számít, hogy mikor hív az Isten, az utolsó percben is hívhat, és ugyanaz a jutalma annak, aki végigdolgozta az életét, mint annak, aki csupán az utolsó pillanatban csatlakozik. Csak egy a fontos, amikor szólít, akkor azonnal felelni kell, ha hív, nincs idő a késlekedésre.

Anselm Grün szerint a szőlőben való munka itt a bensőnkben végzett munkát jelképezi. Az igaz ember nap, mint nap fáradtságos munkát végez, hogy a szeretetre hangolja magát, és látja a lebzselőket maga körül, akiknek úgy véli, jobb dolguk van. Ám az ember életét pont ez a munka tölti meg tartalommal, még ha nehéz is (GRÜN, A. 2012).

A borászok elmondása szerint nehéz manapság munkást találni a szőlőbe. Sok mindent elárul ez gazdaságról, szociális védőhálóról és a néhol létminimumon élő vidék kétkezi munkához kialakult motivációjáról, illetve annak hiányáról, tisztelet a kivételnek. A megkérdezettek közül csupán egy-két borász volt megelégedve idénymunkásaival, több mint a megkérdezettek fele nem, és a harmaduk tragikusnak látja a mai helyzetet. Néhányan tartózkodtak, mivel nem minden esetben tölti be a szőlész szerepét is a borász. Azok közül egy, akik pozitívan állnak a témához: Losonci Bálint, aki a viszonylag kisebb területű szőlőültetvényét éjt nappallá téve főként egyedül gondozza, műveli, hogy a borkészítéshez fűződő olthatatlan szenvedélye a legintenzívebben jelenjen meg munkája gyümölcsében.

Tiffán Edét mikor arról kérdeztem, kik dolgoznak a szőlőjében azt felelte, nyolc idős hölgy. (TIFFÁN E. *Interjú*, 2015. július 8.)

A mátrai falvacskában, ahol élek, az én nagymamám is jár szüretre. 78 éves és akár bizonyítani is tudnám, hogy három fiatalember munkáját elvégzi. Egerszalókon, a St. Andrea-szőlőbirtokon járva, dr. Lőrincz György mesélt munkásairól, hogy hogyan s mi alapján veszi fel őket, miként egyengeti útjait. Ő a gondoskodó tanító, aki munkásait vigyázza, és nem hagyja elkallódni egyetlen emberét sem, a teljesítmény csökkenés vagy munkamorál romlás figyelmen kívül hagyásával, csupán az emberi értékek előtérbe helyezésével, az egész életet végigkísérő vallási tanítás égisze alatt. Mindezt teszi türelemmel, odafigyeléssel és megrendíthetetlen hittel. Még saját elmondása szerint is, ha valakinek a keze alatt kellene dolgoznia, ha tehetné, csak a saját keze lenne ez. (DR. LŐRINCZ GY. *Interjú*, 2015. július 1.)

Ám a legtöbb szőlősgazdának nincs nyolc idős hölgye, vagy ennyire gyakorlatias, vallásra épülő, objektív, tanítói gazdaság szemlélete, így a mai munkamorált látva, ez az egyik oka annak, hogy megpróbálnak modernizálni.

„Hiába vannak robotok, de ha nincs hozzá meg a szorgalmas és munkáját tisztességgel végző ember, akkor sok a selejt.” (KALÓ I. *Interjú*, 2015. június 30.)

Kaló Imre ezen állítása globális méretben a gazdaság egészére vonatkozik, ám árnyékként vetődik a lokális kis- és középvállalkozásokra, gazdálkodásokra. A teremtmény emberi kéz állandó jelenléte a szőlőmunkánál rendkívül fontos, ha viszont nem teremtmény a szőlőben dolgozó, hanem különböző körülményekből fakadóan eltartott az embertársai által – mert úgy hiszi magáról, hogy a teremtményre nem képes –, a szőlősgazda ezt látva mindinkább választja a modernizálást. Inkább választja az olajos vasgépet szeretett szőlőjébe, mint egy ilyen embert, arra a következtetésre jutva magában, hogy ez a kisebbik rossz.

Azt, hogy az embereket két csoportra osztják aszerint, ki teremtő, és ki nem teremtő, több borászinterjúnál is spontán merült fel. Bibliai vonatkozást az ellentétben itt jelentheti *a jó és gonosz tudása* (Mózes I. 3:22), avagy a jó és gonosz nem tudása (Mózes V. 1:39). Előbbi Káin népe, utóbbi az ószövetségi Isten kiválasztott népe, melyet Mózes Kánaán határáig vezet a pusztán keresztül. Az a bizonyos 8. rész 44. ének is, János evangéliumából, több ízben került a beszédtema középpontjába az emberek közti különbségtétel fundamentumaként. A Bibliát előszeretettel forgatóknak nehéz is lenne átsiklani egy ilyen kijelentés felett, és a megkérdezett borászok szinte valamennyien igencsak jól ismerik a szent könyvet. Egy Eger környéki borász mesélt arról, hogy bizonyos értelemben észre sem vesszük, mi zajlik körülöttünk. A pénzbírtoklók, akiknek több tonna pénzük van, gránit- és márványpalotákat emelgetnek bankházaknak, kereskedelmi központoknak, míg az iskolák és kórházak romhalmazok. Ilyen és ehhez hasonló, számunkra talán láthatatlan, vagy szinte magától értetődő körülmények jelenítik meg mai világunkban az őskáoszt.

A magyar borásztársadalom jelentős részét – az általam felkeresettek mindegyikét – komolyan érinti és foglalkoztatja nem csupán lokális, hanem globális környezete is. Voltak borászok, kikkel a teremtő és nem teremtő emberi körülményekből fakadó „harcról” tíz-húsz percet beszélünk úgy, hogy egyetlen erre vonatkozó kérdésem sem volt a kérdés-sorban. Volt, akivel egy órán keresztül, sőt olyan is akadt, akivel az volt az érzésem, az egész interjú alatt erről beszélünk, mivel minden kérdésfeltevés után rövid időn belül itt lyukadtunk ki.

A borászokra vetítve ezek a cselekvési és teremtési vágyat ösztönző gondolatok, legalábbis az én értelmezésemben, melynek fókusza az érték megőrzésére és újrateremtésére irányul, és soha, semmilyen esetben sem a közjó ellenérdekében. Ez a kettősség, vagyis hogy nem csak a jó dolgok és szép esz-

mék kerültek terítékre a kerti asztalon, hanem a világ csúnya, rossz, negatív dolgai is, a pazarlótól az életveszélyesig, egy dologra enged következtetni: a borászok, akár nem is sejtve, az Újszövetség tanait követik: *jót és gonoszt tudván*.

5.3.3 *Borászok a jó Isten útján*

Szepsy István a lehető legtudatosabban zárja ki világlátásának horizontjáról az Ószövetség negatív istentudatát, és helyezi előtérbe az Újszövetséget, így fejtve tovább személyes bibliaértelmezésének, és a vallásokhoz való vakbuzgó létviszonyulás – általa negatívnak vallott – vetületeinek szálát.

Amellett, hogy a vallások szabályainak feltétel nélküli követése, véleménye szerint, beszűkíti a gondolkodást, a vallások nagy része bizonyos, részükről jól érthető okból bevett istenkép-értelmezés révén kárhozatra ítélik az embert. Örök kárhozatra ítéli az embert az életben tapasztalt „jó és rossz” élmények, érzetek periodicitásának jutalmazó és büntető ok-okozati összefüggéssel való megmagyarázásával. Vagyis, ha rossz dolog történik velem, akkor vétettem az Isten ellen, és ő ezért megbüntetett engem. Ez a negatív istentudat. A boszszúálló, haragvó Isten az Ószövetségből.

„A régi népeknél, főleg a mi kultúrterületünkön addig, amíg szabad istenképpel rendelkeztek, egy ősi istentudattal, ami kialakult az évezredek alatt, addig a legtöbb embernek volt egy önmagához hasonló istenképe (sólyom, tigris, szarvas). És minél inkább próbálta egységesíteni, vagy annak ellenére, hogy akarta egységesíteni a világgépet az egyik-másik vallás, annál inkább torzult az istenkép az emberek gondolkodásában, mert látták az ellentmondásokat. És a legtöbb vallás félelmet akart kelteni az emberekben. És hát ez meg is történt. Hogy el fog kárhozni. Vagy összefüggésben van, hogy ekkor vagy akkor segíti meg, ha ezt vagy azt csinálja. Egyáltalán mit

jelent az, hogy megsegíteni? Holott az a természeti látás nekünk – úgy, mint természeti lények –, hogy egyszerűen elfogadjuk a változást, a csapásokat, az elmúlást, mert az is az életnek a része. Míg egyes vallásos népek, másként vallásos népek, pedig ezt mind sorscsapásnak vették, bosszúállásnak, kitagadásnak, egyébnek, mert valamiért történik. Akár, mint a Himnuszunkban, ugye: „Hajh, de bűneink miatt/Gyúlt harag kebledben”... Hm, képtelenség.

„Szinte elátkoz a Himnuszunk” – mondtam én.

„Emiatt is van szükség arra, hogy az embernek legyen egy biztos, megingathatatlan istenképe.” (SZEPSY I. interjú, 2015. július 2.)

A bűnbeesés, Ádám és Éva története, mikor a tudás fájának gyümölcséből vesznek, így nyerve az embernek tudatot, valamint az Édenből való kiűzetés átkát. Vagy Káin és Ábel vizsgálja, hol Ábel vérét kiontja Káin, akit ezért elátkoz az Isten, és kiűzi a Paradicsomból, majd Nód földjén telepszik le, Édentől keletre (Móz I 4:16).

Figyelemfelkeltő, különleges aspektusból szemléli Nomen Nescio, Bűn, igazság, ítélet című művében a teremtetéstörténetet, mely teória szerint Egyiptom államában telepedett le az Édenből, azaz az Atlantiszból kiűzött Káin (NESCIO, N. 2009).

Mádon egy általam igen bölcsnek tartott ember azt mondta nekem egyszer, hogy: „márpedig eredendő bűn nincsen. Hiszen azzal, ha azt mondjuk, hogy van eredendő bűn, akkor Isten hibásat alkotott. Ám ha Isten nem tudta előre, hogy a tudat megjelenik az emberrel a Földön, akkor ő nem mindenható, hanem csak elengedte a gyeplőt. Ez a teremtetésmélet pedig, egy istentagadás.” (SZEPSY I. interjú, 2015. július 2.)

Isten Jézus által beteljesített akaratának földi leképeződése az az életút, melyet jó érzések, jó cselekedetek szegélyeznek. Ez vezet vissza hozzá, ám ehhez ki kell zárni a negatív tényezőket, Szepsy István szerint kiváltképp a negatív istentudatot, ahol bosszúálló, gyűlölködő az Úr.

„Na, most hogy lehet ilyen istentudattal előrébb lépni?” (SZEPSY I. *interjú*, 2015. július 2.) – teszi fel bölcs derűvel az arcán a kérdést.

A gondolat gyökere lehet – bár nem biztos, jól értettem –, hogy két Isten van a Bibliában. Egy „gonosz” és egy „jóságos”. Nagyon veszélyes gondolat ez a világ eddigi berendezkedésére nézve, de nem valószínű, hogy az igazságra nézve is az. Nomen Nescio (2009) művében olvashatunk ennek kapcsán egy jól felépített teóriát. Első hallásra szinte elképzelhetetlen a kétezzer éves hagyomány által korlátozott elmének. Kissé belegondolva az jól látható, hogy az Ószövetségben és az Újszövetségben megjelenő isteni célok és azok eléréséhez használt eszközök merőben eltérőek. Ennek alapján, vagy a fent említett elképzelhetetlennek tűnő állítás az igaz, miszerint az Ó-Testamentumban más az Istennek nevezett teremtmény, mint az Új-Testamentumban, vagy a ma is „érvényben levő”. Ez utóbbi esetben viszont egy találó címként szolgálna a szent könyvnek: „A Mindenható jellemfejlődése”. Ez, ha lehet, még elképzelhetlenebb.

A negatív istentudat-teória talán abból eredeztethető, hogy az Ószövetség Istene szelektál, és az egységtudatra nézve ez a tett minden szemszögből negatív. Először is kiválaszt egy csoportot, amelynek azt mondja, hogy „ti mások vagytok, mint a többi”. Az egységtudat máris megtört: a külön, az nem együtt. A kategorizálás előjele is fontos – mivel az természetes és pozitív, hogy vannak férfiak és nők, szókék és barnák –, amely azért válik negatívvá, mert meg is versenyezteti a csoportokat, és a többi fölé helyezi a kiválasztottat. Azt mondja, „azért vagytok ti mások, mint a többi, mert ti jobbak vagytok”. Ezzel az ellentétek kialakulásának melegágyát vetve meg. Az emberiség egészére nézve ennek a fajta attitűdnek az életre hívása, jól felfoghatóan széthúzó, romboló hatású, negatív. És, félreértés ne essék, nem a csoportot alkotó emberek hatnak így, hanem az Istenük.

„A vallásos cselekedetek lényege az, hogy tudatosuljon az emberben: együvé tartozunk... Istenben minden egy.” (SZEP-SY I. *Interjú*, 2015. július 2.)

Ez az élmény, ez a vallásos cselekedet talán akkor érhető tetten leginkább, amikor egy vadidegennel teszünk érdek nélkül jót. Ekkor véljük tudatosan, hogy a világon minden egy, és egy idegen igen is annak az egységnek a része, aminek én is, és az idegent erősítve azt az egységet erősítem, amihez én is tartozom.

Vida Péter ezt a tételt egy képpel magyarázza, a tettek tengerének képével, melybe minden tettünkkel egy kavicsot dobunk. A bedobott kavics hullámot kelt. Hullámot, mely természeténél fogva a tó legtávolabbi pontját is eléri, és minden irányba terjed, vagyis mindenre kihat. Úgy indul a hullám a dobás irányába előre, mint az ellentétes irányba visszafelé, vagyis felénk. Tehát jó és rossz tetteinkkel úgy hatunk a környezetünkre, mint saját magunkra, s ezzel a hasonlattal élve, a hullám felénk is visszacsap.

„Az én tettem elől én nem bújhatom el! Mondhatom azt, hogy nem én voltam, ott sem voltam! Ilyet mondhatok, de értelmetlen, mert akkor is vissza fog hatni rám.” (VIDA P. *interjú*, 2015. július 9.)

A tétel magyarázata Máté evangéliumában olvasható, melyben mikor a végnapon eljön az ember Fia, kétfelé választja a népeket jobb keze és bal keze felől, juhokra és kecskékre. Jézus juhait örök élettel jutalmazza, a kecsék örök gyötoremre kárhoztatnak.

A juhok nem sejtve, kivel tesznek jót, önzetlen segítséget nyújtottak hétköznapi tetteik által Istennek. Mikor meglepődve az ítéleten kérdezik az ítélethozót, miért a jutalom, az így válaszol: „Bizony mondom néktek, a mennyiben megcselekedtétek eggyel emez én legkisebb atyámfiai közül, én velem cselekedtétek meg” (Mt 25,40).

Amikor pedig a segítségnyújtást megtagadók, azaz: ezáltal az ördög szolgálai (mert aki nem így szolgál az igaz Istennek, az a Sátánt szolgálja), akik rossz hitükből fakadóan a széthúzást erősítik, akik a teremtető, szolgáló élet helyett a javakat elvevő, csupán önmaga boldogságára gondoló kételyhit megszállottjai kérdezik, így felel: „Bizony mondom néktek, amennyiben nem cselekedtétek meg eggyel eme legkisebbek közül, én velem sem cselekedtétek meg” (Mt 25,45).

Kaló Imre életfelfogásában szintén találunk az idézetre vonatkozó utalást, mégpedig az általa vallott helyesen élt élet gyakorlati megfogalmazásában: „Az emberek döntő többsége, az érti az életet, és minden emberben van jó. És ha valaki a másokban a jót akarja látni, és a jót keresi, akkor ő önmaga is jó lesz, meg a másikból is előjön a jó. Ha valaki mindig a rosszat keresi másban, és annyira önző, hogy csak ő, az soha nem fog találkozni a jóval. Mindig mindenben a meglévő jót kell keresni és azt kell erősíteni, és akkor úgy múlik elfelé a rossz.” (KALÓ I. *Interjú*, 2015. június 30.)

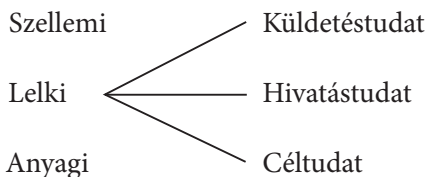
Szepsy István levelében leírja, hogy lelkünk segít a földi kihívásokra való üdvös megoldások megtalálásában, mégpedig intuíciók, érzések által, álomban, emberi találkozásokkal, és még megannyi módon: „Mindenkinek arra van a legnagyobb szüksége, és akkor tud a lelkéhez, a szelleméhez és Istenhez a legintenzívebben kapcsolódni, ha azért szeretik, amit valójában érez, mindegy mi az, és félelem nélkül, örömmel elmondhatja, amit talál magában.” (SZEPSY I. *Levél*, 2015. november 13.)

Istenben minden egy, ahogy Szepsy István mondta. Ám aki csak önmagára gondol, környezetére nem figyelve, vagy azt károsítva, az egészségből, a kísértésnek engedve, csupán kis dolgot ért, csak egy apró résznek szentel, és a többről megfeledkezik. Ez a „gondolkodom, tehát vagyok” egocentrikus, önistenítő világfelfogásban definiálódik. Ő úgy magyarázza, hogy az ember szellemi evolúciójának nagyon fontos pillanata,

amikor rájön, „atyavilág, mekkora barom vagyok, mert nem lehetek önmagamtól”. (SZEPSY I. *Interjú*, 2015. július 2.)

Lényeges a különbség a „gondolkodom, tehát vagyok” szemlélet, és a mélyebb értelmi szinten jól felfogott „vagyok, tehát gondolkodom is” szemlélet között. „Nem én vagyok a Vagyok, hanem a Vagyok teremtett, hogy gondolkodhassak és végül felismerjem az eredeti állapotot.” (SZEPSY I. *Interjú*, 2015. július 2.)

Az általam felkeresett borászok nagyon különböző személyiségek, egy dologban viszont szinte valamennyien megegyeznek. A küldetéstudat létállapotában élnek, amely, véleményem szerint, a tudat lelki önmeghatározásának állapotában a legmagasabb tudati szintje az embernek. Meglátásom szerint itt is három szint jelenik meg. A nulladik lépés az öntudatra ébredés. Majd az első szint a céltudat, amikor az ember tudatosan el tudja helyezni magát a világban. A második a hivatástudat, amikor a teremtést, az isteni teremtőerőt jeleníti meg tudatával a Földön. A legfelső szint a küldetéstudat, mely a jézusi út leképeződése, ahol a szolgálatkészség és az önfeláldozás emberi értelmezése ölt alakot a tudat által. Jézusi *szolgálat* és jézusi *önfeláldozás*. Ez a körülmény adhat teret belső derűnek, a szeretet eksztázisának és vallásalapító pillanatnak. A fokozatokat az egyén hitének minősége adja, melynek csúcsa az abszolút hit, vagy inkább tudás, amely tudás hiánytalan teljes valójában Jézusban testesült és testesül.

BOR BIB LIA

6. Kíváncsiság

6.1 A Földre költözött Mennysország

A küldetéstudat létállapotában élve egy tulajdonság meghatározó: *a jézusi szolgálat képessége*. És a *szolgálat* alatt sosem lehet kevesebbet érteni, mint egyfajta *önfeláldozást*! Ez vonatkozik az ember által végzett valamennyi tevékenységre: legyen az csupán egy röpké beszélgetés a barátjával, vagy játssza a Hamletet a Globe Színházban, ez minden cselekvésben megnyilvánul, vagy nem.

A szolgálatról az utolsó vacsorán tanít szóban Krisztus, mikor közli tanítványaival, valaki el fogja őt árulni a tizenkettő közül. Erre ők versengésbe kezdenek, ki a „nagyobb”, kiről a legalaptalanabb a rágalmazás, ki az, aki biztosan nem árulja el. Mire Jézus így kezdi a tanítást:

„Ő pedig monda nékik: A pogányokon uralkodnak az ő királyaik, és a kiknek azokon hatalmuk van, jóltevőknek hivatnak. De ti nem úgy: hanem a ki legnagyobb köztetek, olyan legyen, mint a ki legkisebb; és a ki fő, mint a ki szolgál” (Lk 22,25-26).

Márk evangéliumában is található erre vonatkozó rész, mikor azon perlekednek a tanítványok, ki ül Jézus dicsőségében annak jobbján és balján.

„Jézus pedig magához szólítván őket, monda nékik: Tudjátok, hogy azok, a kik a pogányok között fejedelmeknek tartatnak, uralkodnak felettök, és az ő nagyjaik hatalmaskodnak rajtok. De nem így lesz közöttetek; hanem, a ki nagy akar lenni közöttetek, az legyen a ti szolgátok; És a ki közületek első akar lenni, mindenkinek szolgálja legyen: Mert az embernek Fia sem azért jött, hogy néki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon, és adja az ő életét váltságul sokakért” (Mk 10,42-45).

Ebben is ellentétet képez az Ószövetség tanaival, mivel ott a mások feletti uralkodásra törekvés jelenik meg vágyott állapotként, illetve jutalomként, amennyiben szolgálják az ő Istenüket. Az Ószövetség Istene kijelöli népe földjét, és megpróbálja kiirtani az összes embert arról a földről, kivéve a kiválasztottakat. Az ő Istenük átkát bocsájtja népe előtt a többi ellen. Lassan űzi ki a többi népet, hogy az *övé* megszorodjon, és így bírhatta a földjét.

„És szolgáljátok az Urat a *ti* Isteneteket” (Mózes II. 23,25).

Meglepő fordulat, hogy mindezek után érkezik valaki, aki életét kockáztatja, majd feláldozza a bűnözők üdvösségéért, és az igaz Isten fiának vallja magát: „nem azért jöttem, hogy igazakat, hanem hogy bűnösöket hívjak megtérésre” (Mk 2,17).

A magyar irodalom egyik legihletettebb műve epilógusában szellemi igazságot sejtett meg egy rendkívül beszédes gondolatban, miszerint az életünk mércéje nem az általunk birtokolt anyagok mennyisége és minősége. A ma élő materialista embernek ez újszerűen hathat, de erről szó sincsen, sőt!

Könyörögve fordul Ádám a Teremtő felé, hogy hadd tudja meg küzdelmeinek végső elrendeltetését:

„Oh, mondd, oh mondd, minő sors vár reám:

e szűk határu lét-e mindenem,

melynek küzdése közt lelkem szűrődik,

mint bor, hogy végre, amidőn kitisztúlt,

a földre öntsöd, és béigya porond?

Vagy a nemes szeszt jobbra rendeléd?”

(MADÁCH I. 2000, p. 173. *Az ember tragédiája*).

Ádám, aki már látta az ember minden korát – melyekben lelkesedése megannyi eszmét, ideát szült, hogy aztán értük áldozta életét –, megélte azoknak bukását is. Így élete hiábavalóságának tudatában, felteszi a legnagyobb kérdést: a szolgálat vállalásának örökérvényű kérdését. Mi értelme küzdeni bármiért is, ha a beteljesülés mámoros illatát a rothadás szele lengi körül? Mindenkoron! Mert minden tett hiábavaló, az élet

keretei behatároltak, „semmin” nem változtathat az ember. Egyet kivéve! Egyetlen lényegin változtathat az ember, mert csak az marad meg a földi élet esszenciájaként. Az a valami nem más, mint a lélek. És amit a fent idézett, legmagasabb szintekről ihletett kérdés fejteget, szintén beszédes:

mi lesz végül a *lélek* sorsa? Mi lesz a *bor* sorsa?

Valamennyi borász szolgálatot teljesít hivatását ellátva. Szolgálva a természetet: annak az egyik, ha nem a legigényesebb növényének gondozásával, melynek gyökere akár több mint húsz méterre lenyúlva a földben javítja a talajt, levele tisztítja a levegőt. Aki már látott szőlődűlőt tanúskodhat annak szemet nyugtató szépségéről, és az emberi kéz munkájának a környezetébe ilyen pompásan beleillő természetességéről. Tiffán Ede vallotta mikor vendégül látott, hogy a természet megnyilvánulásai közül a szőlőtőkét szereti a legjobban, ahogy formát ölt a szőlőnövény (TIFFÁN E. *Interjú*, 2015. július 8.). A szőlőtőke szakrális erejét Vida Péter egy távol-keleti vendégének az öregtőkéék láttán tapasztalt furcsa viselkedésének felidézésével támasztja alá, aki a közel száz éves kadarka szőlőültetvény megpillantása után kiugrik a mozgó terepjáróból, és rohanás közben a fejét csapkodva kiabálja: bonsai, bonsai, bonsai, bonsaiiii!

A bonsai fák a távol-keleti kultúra tökéletességre törekvésének egyik emblematisztikus megjelenési formája. Nevelésénél az ember szó szerint együtt él a növényvel. Minden nap gondozza, tereli, metszegeti, alakítja. Az ember azonosul magával a fával. Azonban ebben a folyamatban, ebben az alkotásban és szimbiózisban a fácska, vagyis a természet a tanító, az ember csak figyelő. Az ember itt részt vállal a természetből, része annak, nem pedig ura, mint ahogy napjaink „fejlett” társadalma azt képzelet és játssza. A távol-keleti férfi tolmácsa, miután az megnyugodott, barátja szavait így fordította Vida Péternek:

„maga nem is tudja, milyen gazdag ember maga”. (VIDA P. *interjú*, 2015. július 9.)

A szőlőnövény esztétikai és spirituális hatalma mellett a növény gyümölcse, a szőlő – a szőlősgazdák nagy bosszúságára – az állatok számára is kiváló táplálékforrás. A rókától az őzön keresztül a varjakig, valamennyi állat nagy kedvvel fogyasztja, csakúgy, mint az ember. Egy Eger környéki, a természet megnyilvánulásaira rendkívül érzékeny, borász mesélte módfelett szűkszavúan – valószínűleg azért, hogy a rövid ismeretség után egyből ilyen „furcsa” dolgokról beszélve nehogy elmehiányosnak tartsam –, hogy minden gyümölcs tulajdonképpen fényélmény forrás. Köztük pedig a legtisztább forrás a szőlő gyümölcse. (A Biblia szövegéből kiindulva, ez nem is olyan furcsa dolog: „Én vagyok a világ világossága” (Jn 8,12), „ez az én vérem” (Mk 14,24).) Erről, sajnos, csupán ennyit tudtam meg tőle, ám így utat engedhet egyedi nézőpontok, így tehát az én nézőpontom megszületésének is.

A növény a leveleivel felfogott napfényt a gyümölcsébe áramoltatja, és gyümölcse által teszi a Naptól kapott energiát más élőlény számára elérhetővé. Ez az alkotás a teremtés folyamata. Csupán az ember esett ki az egységtudatból, tudata által, az állatok és a növények benne élnek (SZEPSY I. *Interjú*, 2015. július 2.), így például a gyümölcsfa nem törődik azzal, kinek szolgál nap mint nap, hanem minden porcikájával a Naptól kapott éltető energia minél befogadhatóbb anyagiasítására koncentrál. A növény gyümölcse által teljesíti, a szaporodás mellett másik, fontos küldetését, és szerzi létjogosultságát, miszerint: ami önzetlenül neki adatik – mint minden élőlénynek a földön, azoknak létét jelentve – azt saját tehetségével megformálva megossza a környezetével, nem foglalkozva azzal, hogy kinek tesz jót vele, ki tépi le gyümölcsét.

„Abban dicsőítetik meg az én Atyám, hogy sok gyümölcsöt teremjetek” (Jn 15,8) – ahogyan az a szőlőtőbeszédről olvasható.

Amikor arról van szó, hogy a borász hivatásával szolgálatot teljesít, fáradságával vélhetően leginkább azt a gondolkodó embert szolgálja, akinek a tevékenysége nélkül nem születne a szőlőből bor a Földön. Ha párhuzamot húzunk a gyümölcsfa gyümölcsben alakot öltő küldetésével, miszerint más élőlények szolgálatára teremti azokat, és például a borász inspirációja között, akkor hát kinek teremt az ember? Az ember csak magának teremtheti a bort, mert vajon kinek készítené azt? A háziállatának, haszonállatának vagy netalán a vadállatoknak? Ő áll az evolúció csúcán. A Földön. De miért vágyik az égbe, a csillagok közé? Istenek képe miért áll valamennyi kor valamennyi embere előtt szinte megfogható minőségben? Valamennyi kor társadalma valamiért hittel és vallással élt. Szolgálták az Istent, áldozatot mutattak be neki: – milyen érdekes... – ételt és italt. Amit a természet adott nekik élelmet, zöldség és gyümölcs formájában – itt most nem véve figyelembe az elkorcsosult állat-, akár emberáldozat felmutatását, csak és kizárólag a káini (Mózes I. 4), melkizedeki, egyiptomi, dionüszoszi, jézusi, azaz újszövetségi áldozattételi vonalat –, azt tehetségükhöz mértén feldolgozták és felajánlották, nekiadták az isteneknek.

Az áldozattétel miéért bizonyítani vélik a vallások tanai. De előfordulhat, hogy pusztán egy gyümölcsfa miéértjében való elgondolkodás serkentette erre a természetben élő embert, így folytatva tovább a szolgálat láncát, vagy... Még az eredeti állapot közelségében felmerengő emlékek, egy tudattal bíró ember előtti világ képének emlékfoszlányai, mikor az ember a Föld minden élőlényével egységtudatban élt. A tudatra ébredés vagy bűnbeesés, vagy kiűzetés előtti állapot.

Empirikus okfejtésből kiindulva a gyümölcsfa létjogosultságának két tétele: az utódállítás, és a teremtés szolgálata. A hármas egység fennállásához kiegészítésképpen Szepsy István tétele a legkézenfekvőbb, tehát a harmadik oka a létezésnek az, Isten mindentudásához szükséges, anyagi világ megtapasztalása, azonban ez a hármas egység csak az emberben van jelen,

a tudata által, mely tudatot arra használ fel, hogy megteremtse az Isteneit, és hogy (így) megsejtsen az eredeti állapotot.

„Nem én vagyok a Vagyok, hanem a Vagyok teremtettem, hogy gondolkodhassak, és végül felismerjem az eredeti állapotot. Rájöjtek, hogyan működik a világ, és közben megtapasztalják, mert Isten mindenhatóságához kell a megtapasztalás. Azért vagyunk itt, hogy Istennek megtapasztaljunk. De ehhez végig kell menni a szellemi evolúciós folyamaton.” (SZEPSY I. *Interjú*, 2015. július 2.)

Itt a következő gondolatmenet megértéséhez szükséges, a később tárgyalt Eucharisztia szentségéről szóló előzetes okfejtés, a szentség teljes ismertetésének igénye nélkül.

Az Eucharisztia szentsége Jézus testi, lelki és szellemi magunkhoz vétele, megemlékezve szenvedéseiről, megünneplelve feltámadását és a hívekkel való, időt és teret átívelő, közösséggélmény megélését. Az Eucharishtiában Krisztus teljes lényegében jelenik meg Róma hitében, míg a protestáns istentiszteleteken csupán szimbolikusan. Az utolsó vacsorán tanította Jézus a kenyér- és boráldozat felmutatását, mellyel átvitt értelemben az ő testét és vérének etette meg tanítványai. Ez a tett az isteni magukhoz vétele volt. Ahogy felmagasztaltatott a kenyér és a bor Krisztus anyagi, lelki és szellemi testévé, és azt magába fogadta a tizenkettő, úgy Krisztus az ő részükké vált. Egy darab a szentből az emberbe jutott. Ám nem ez volt az első eset. Egy szertartás vagy a szertartás folytatása, megújítása, egy új szövetség létrehozása ez, de nem az elsőé, mint ahogy utaltam már erre korábban, például Egyiptom kísértetiesen hasonló kenyér- és boráldozat felmutatásával zajló szertartásrendjének bizonyosságával (ZELNIK J. 2010). Miért ad biztonságot és nyugalmat, és mire ad bizonyosságot a szertartás, mikor isteni kerül az emberbe? Talán így sejthető meg, a testbe zárt léleknek az anyag nélküli állapot egységélménye? Az biztos, hogy az isteni számára is és az ember számára is üdvös cselekedetről van szó. Az isteninek az emberrel talán Szep-

sy István általam harmadik tételnek titulált gondolata miatt üdvös ez a szimbiózis, vagyis hogy megtapasztalunk neki, és ezt, őt a földön megjelenítve közvetlenül átélheti. Az istenek az ókori mitológiában is vágyták a Földet, az asszonyait, az élet végességét. Kíváncsiak, kalandvágyók, irigyek voltak. És persze, az ember is kíváncsi: milyen lehet a túlvilág, a csillagút, az örök élet?

A bornak mindenesetre ebben a misztikumban mindenkori rendkívüli szerepe van. A bor valahogy más, mint a többi élelmünk. Az előzőekben felmerült példán keresztül belegondolva, hogyan adnánk háziállatunknak bort? Szerintem még az is iktózik a gondolattól, hogy fél üveg száraz vörösbort beleöntsön a kutya ivótáljába, aki maga soha meg nem inná azt, hát még aki élvezettel kóstol; nem is említve azokat, akik a hagyományból tanulva próbálják érteni a bort.

Következő állításom alátámasztásához volt szükség a fentebbi gondolatmenetre, miszerint az ember úgy szolgál az isteneknek, és az isteni az embernek, ha az ember megjeleníti az istenit a földön.

Ennek módja az átlényegült táplálkozás. És természetesen itt nem csupán az étkezésről van szó, hanem a testi, a lelki és a szellemi táplálkozásról – melynek egyetlen útja és, egy bizonyos szintig, beavatást mellőző formája: a Hála érzete (nálam ez annyit tesz: én megengedem magamnak, hogy az életem következő másodpercében a világ jót tegyen velem, és ezzel a másodperccel én félelem nélkül, feltétlen eggyé válok) –, így az anyag szentté magasztalása, továbbá a szent magunkba fogadása. Akár a tudatos borfogyasztás, amely úgy az ókori Egyiptom vallásában, mint a katolikus vallás szertartásrendjében központi szerepet kap. Ennek tudatában nem meglepő az alábbi tézis sem.

Amit én tudni vélek, hogy a borász hivatásával elsőként saját magát szolgálja, a benne tapasztaló istenit és önmaga egészségét. Hogy ne tűnjön ez a kijelentés, ez a fajta önszolgálat egy

önző önkielégítés alantas igényének, szükséges egynémely ismeret feltárása, vagy ezen ismeret tudásában annak értelmezése. Még a huszadik század harmadik negyedének Magyarországon is tapasztalható körülmény volt, hogy a vidéki ember, ha nem is sok, de valamennyi szőlőt gondozott kertjében, melynek egy része étkezésre szánt szőlő, másik része pedig bor alapanyagául szolgáló szőlő volt. Minden évben foglalkoztak borkészítéssel, hacsak külső körülmény nem szólt közbe.

Tehát hogy az önzés vádja alól felmentést szerezzen a közel- és régmúlt „garázsborásza”, jó példaként szolgál az idős falusi ember, aki saját borát issza vendégként a lakodalmi mulatságban. Viszi a borát magával a lakodalomba, és még az is előfordulhat, hogy máséból egy kortyot sem iszik. Neki az ünnep csak így, a saját borával ünnep. (Egy menyegző megünneplése az egyik legfontosabb megjelenési formája a földi lények együvé tartozásának az anyagi világban. Egy misztikum megjelenése vagy talán megjelenése volt ez, a férfi, a nő és az őket összekötő és felettük álló kapocs hármas együttállásának tanúbizonyságul tételének rituáléja.)

Tiffán Ede véleménye szerint is a legszagrálisabb minden embernek a saját bora. (TIFFÁN E. *Interjú*, 2015. július 8.)

Hogy miért? Kaló Imre kérdésemre így válaszolt: „Hogy mit találok a borban? Az én verejtékemet. Az én lelkemet, a szívemet. Saját magamat. És egy olyan tükör, amit az ember, ha megnéz, akkor ő maga. Nyilván sok mindenre tanít.” (KALÓ I. *Interjú*, 2015. június 30.)

A régi öreg a legcsekélyebb módon sem akar megsérteni senkit, kiváltképpen az ünnepeket, de tisztelni és hozzáadni magát, a saját boldogságát a közösség kedélyéhez. Önmagára gondolva, a részre az egészből, túl az egyén érdekein. És hogy ez nem fikció, azért magam kezeskedem, mert én így ismerem a gypapám.

A borász természetesen a borfogyasztónak is szolgál, sőt a nagy képviselők már elsősorban neki. Nehéz kitalálni, a megkér-

dezett borászok melyik szolgálatot mikor helyezik előtérbe egy nagyobb időszakot tekintve, az adott év alatt vagy akár egy nap folyamán is, mert ezt több mint valószínű, hogy ők sem tudják pontosan. Bizonyítani pedig még nehezebb, vagy lehetetlen, és szerintem felesleges is. Védhető állításnak tűnik, hogy ezt lehet ahhoz kötni, hogy mikor fogyaszt bort a borász. Délelőtt, a pincében a minőséget és a változást figyelve, akár több tucat hordóból véve mintát, vagy mondjuk naplementekor a diófa alatt egyedül vagy barátai társaságában. Mindazonáltal ez is becsapós, mert ki tudja eldönteni, mikor áldoz kizárólag magára, és mikor tekinti a „köz érdekét” elsődlegesnek? A borász kóstolgatja a saját borát hivatásból, egy-egy kortyban a hordó tartalmának minőségét mustrálva, másét összehasonlításként, de közben óhatatlan elmereng. A nagy kérdés, hogy hol válik ketté a borász hétköznapijában az ön- és a közérdek előtérbe helyezése?

De miért kellene kettéválnia? Nem lehet egyszerre adni is és kapni is? Már a tanulmány elején említettem, hogy Hamvas Béla szerint a szájvilágban egyszerre adni is és kapni is csak egy módon lehet, a csókkal.

„És a te ínyed, mint a legjobb bor, melyet szerelmesem kedvére szürcsöl, mely szóra nyitja az alvók ajkait” (Én 7,9).

Az mindenesetre bizonyos, hogy a borász szeret adni. Kaló Imre Goethe életfilozófiáját tartja követendő példának, mely az ő értelmezésében annyit tesz: „az embernek életében négy fontos dolgot kell szem előtt tartania: adni, adni, adni és negyedszer is adni.” (KALÓ I. *Interjú*, 2015. június 30.)

6.2 A vér védelmében

A borászoknak nagyon fontos dolguk van, fontos küldetésük, és roppant nagy felelősségük. Felelősségük abban, hogy amit adnak, az jó legyen, sőt: a legjobb. A legjobb önmaguk-

ból. Először is önmagával küzd meg a borász, mikor látja magát visszatükröződni a borában, a maga erőit, ám főként a gyengéit. De a borász a legjobbat akarja adni, így ha a legjobb bort szeretné, először önmagát kell a legjobb énjének elérésének igényével nap mint nap újraalkotnia. Ehhez a mai felfogás szerint rendkívül összetett személyiségnek kell lennie, a régi szerint viszont letisztultnak (bölcshet). A két megfogalmazás között annyi különbség van, mint a város zaja és a patakcsobogás között.

A borásznak munkájában is jó közösségi embernek kell lennie, ha a legjobbat szeretné. Értetnie kell a közösségi tevékenységvégzés, gazdasági haszonszerzésén felüli miértjét, melyet Szepsy István a következőképpen fogalmazott meg: „Az összetartozás élménye, az jó érzés. Tehát az, hogy mindenkinek köze van ahhoz, hogy a dolgok jobban menjenek. A kommunikációval egy olyan fajta mentalitás elfogadtatása a cél, miszerint a tevékenység senki kárára nem irányul. Ha nem csak arra, hogy önmagát megfogalmazza újra és újra. Ha úgy tetszik, újratereptsük önmagunkat, és ezt együtt tesszük.” (SZEPSY I. *Interjú*, 2015. július 2.)

Így tehát a borász felelőssége nagy abban, hogy jobbat tegye magát, belülről dolgozva önmagán, saját személyiségéből a legjobbat hozza ki, illetve abban, hogy az őt körülvevő közösséget érte, és annyit tegyen érte, amennyi csak lehetőségéből telik.

De ezek a körülmények a rájuk nehezedő tehernek csupán töredékei. Egy gazdasági, szociális, önismereti inspiráló életereget ez csupán, aminek szűk korlátai közé mai világunk embere kényszerből szorítkozik. Ez az, amennyit a legjobb esetben lát a vaskor szülöttje az életből. Mert valamiért nem mer felnézni... Orrát a porban húzva, lesütött szemmel biceg, maga sem tudja, hová és miért.

„Erkölcstelen semmisült meg az emberiség, erkölcsi tartásában. A pénzhez hogy lehet jutni hazugság árán, gyűlölet árán. Bűnt! Bűnt kell elkövetned, hogy pénzhez jussál! És akkor sok

pénzed lesz. A legnagyobb bűnöket elkövetted.” (KALÓ I. *Interjú*, 2015. június 30.)

Hogy ilyen irányba változik az ember, annak véleményem szerint két oka van: az egyik, hogy elvették tőle a természet, a másik, hogy elvették tőle az Istent. Másként fogalmazva: elvették az egészségét és a hitét. És itt nem a vallásról van szó, pontosabban nem csak a vallásról. Egyensúlyról, mint ahogyan egy pár egy húron pendül. Ahogyan valaki egyensúlyban van önmagával, így tehát még ahhoz is két dolog kell – legalább is a magyar nyelv szerint –, hogy valaki önmagával harmonizáljon (talán a között, amit érez belül, és amit mutat kívül). Az egyensúlyhoz nem elég egy dolog, legalább kettő kell, és ha az egyik elvész, az egyensúly nyilvánosan felborul. Ám a vaskor biztosra ment, hogy az egyensúly hiánya ne is tűnjön fel. Mindkét oldalról elvett. Levette a legerősebb bástyákat, melyeket úgy hívnak, hogy Földanya és Égatyá. Ennyit vett el a ma emberétől a világ, amiben élünk, melynek következménye, hogy nem érdeklik az ősei, és fél az utódneveléstől. Nincs múlt, és nincs jövő, csak a semmibe rohanó jelen. Az a jelen, amely a fogyasztói társadalmat gerjesztve a lehetetlent várja el a kor emberétől: azt, hogy a nap minden egyes percében boldog legyen. Nem jó, hanem boldog! Ennek megakadályozásában van felelőssége a ma borászáának.

Csak ezzel a szemmel nézve válhat világossá a mindenkori borász valódi inspirációja, így tekintsünk most mi is, lelki szemeinkre a múlt távolába látó szemüveget véve, egy számunkra szinte felfoghatatlanul nagyobb egyensúly világába.

A mindenkor borászáának felelősségéről való okfejtésben Gromon Tamás tolmácsolására hagyatkozom.

„Nem csak azt mondom, bort árulunk. Az Krisztus vérévé válik. A vér az a dolog, amely a központból áramlik, és az egész szervezetet ellátja, tehát élteni. Mindent az élteni. Az anyagi rendszert a vér élteni. Tehát ilyen szempontból nézve is egyértelmű, hogy a bor a legfontosabb hordozóanyag. Az hordozza

az összes szellemi, lelki, érzelmi energiát. Mindennek hordozója, nem csak anyagi szinten. Nemcsak fizikai síkon működik, de szellemi síkon is és lelki síkon is. Érdeemes végiggondolni, hogy analogikusan a vérnek milyen szerepe van a szervezetben, és min keresztül működik: a szíven. Mindent ellát, a szervezet legutolsó pontját is, mindenhova eljut. Ez azért nem kis szerep. És nem mindegy, milyen minőségben. Pont a minőség a nem mindegy. Bort készíteni nagyon nagy felelősség, főleg Magyaroknak.” (GROMON T. *Interjú*, 2015. július 1.)

A bor hordozza az összes szellemi, lelki, érzelmi energiát, és a kenyér pedig az anyagit. A küldetéstudat létállapotában élve e felelősség tudata jelenti a jézusi szolgálatot, és hogy mitől jézusi ez a szolgálat? Mert a magyar borászokat kérdeztem. Ez nem csak, hogy ilyen egyszerűnek tűnik, de ilyen egyszerű is.

6.3 „Íme, hitünk szent titka”

A bor ma megnyilvánuló legkiemelkedőbb szerepvállalása a Bibliában, az Új Testamentumban található, és azon belül az Eucharisztia szentségében. Az utolsó vacsorán történtek a válásalapítás vagy újraalapítás ékes példajaként vonul be minden idők vallástörténetébe. Úgy vélem, a tanulmány szempontjából az Oltáriszentséggel kapcsolatban a Római Katolikus Egyház álláspontja lehetne, hogy viszonyítás alapjául szolgáló legyen. Míg a protestáns vallásoknál az ostyában és borban az úrvacsora alatt csupán szimbolikusan jelenik meg Krisztus, Róma hitében az Eucharishtiában Ő teljes valójában jelenlevővé válik a hívők számára.

„Az Egyház az Eucharishtiából él” (Ecclesia de Eucharistia) – kezdi II. János Pál pápa 2003-ban kiadott enciklikáját az Eucharisztia és az Egyház kapcsolatáról, mely tanulmány az elkövetkezőkben hivatkozásul szolgál, saját vallási tapasztalataim mellett. Később így erősíti meg a kijelentés fontosságát:

„Az Egyház az eucharisztikus Krisztusból él, belőle táplálkozik, tőle nyeri világosságát.”

Az Eucharisztia a harmadik egyházi szentség. Az Egyháznak hét szentsége van, melyet az egyházatyák az 1545-ös tridenti zsinaton véglegesítettek. Krisztus által hagyott jelek ezek, a katolikus keresztény élet legfontosabb állomásai, melyek beavatást, gyógyulást és küldetést adnak a hívőknek. A katolikus egyházba való beavatást hivatott szolgálni a Kereszt-ség szentsége, a Bértálas szentsége és az Eucharisztia, vagyis az Oltáriszentség. A gyógyulást hozó szentségek: a Bűnbánat szentsége és a Betegek kenete, míg a hívőkre hagyott küldetés: az Egyházi rend és a Házasság szentsége.

Az Oltáriszentség, vagyis az Eucharisztia, rendkívül összetett lény, amely összetettség adódik egyrészt saját személyének misztikumából, másrészt az egyházatyák mindig formálódó értelmezéséből és közvetítéséből, harmadrészt pedig a mindenkori hívek, éljenek ők Alaszkában vagy Dél-Afrikában, mentális és lelki jelenlététől.

A hívő, hogy mennyire tud ráhangolódni a szentség befogadására, mennyire képes átszellemülni és eggyé válni Jézus anyagi, lelki és szellemi valóságával, annak gyötrelmeivel és feltámadásával, az az ő saját, szuverén, más által befolyásolhatatlan hitén múlik.

Emellett az Egyház bármennyire is küzd azért, hogy egy akolba terelje a Föld valamennyi bárányát, még a XXI. század globalizált világában sem jött létre papi szinten egységes szentség értelmezés. Erre utal enciklikájában II. János Pál, mikor így ír: „Bízom abban, hogy enciklikám hatásosan hozzá fog járulni az elméleti homály oszlatásához és az elfogadhatatlan gyakorlatok megszüntetéséhez”.

Ez a probléma már csak a tömegvallások sajátja, jegyzem meg tisztelettel.

„A húsvéti misztériumból születik az Egyház. Éppen ezért az Eucharisztia, ami elsősorban a húsvéti misztérium szent-

sége, az egyházi élet központja” – olvasható az enciklikában. A húsvéti misztérium, mint az eucharisztikus misztérium is, négy nap történéseit foglalja magába, nagycsütörtöktől húsvét vasárnapjáig. A nagycsütörtökön történtek húsvét vasárnapjának reggelén nyerik el valódi jelentésüket csak úgy, mint az Új-Testamentum – kánai menyegzőn megelőlegezett – bor misztikája. Az utolsó vacsorán Jézus szájából elhangzó szavak értelme az apostolok számára a feltámadásakor világosodik meg teljes valójában, ekkor értik meg, miért hagyta rájuk akkor testét és véré, örök szövetséget kötve az új kiválasztottakkal. Az apostolok tovább folytatták Jézus megjelentetését, magukba fogadását, szenvedéseinek felidézését és feltámadásának ünneplését, ahogyan azt Krisztus rájuk hagyta az Eucharisztia szentségében.

Az Oltáriszentség teszi lehetővé a bor Mennybemenetelét és az isteni földre hozatalát, átjárót képezve a szent és a profán között. A tanulmányban erre már korábban utalva, nem ez volt az első alkalom a bor isteni itallá predesztinálására. Az ember történetében a nagy szertartás mintegy továbbhagyományozásaként jelenik meg Jézus működése, és a szertartásban a bor-nak betöltött szakrális szerepvállalása (ZELNIK J. 2010).

Húsvét misztikáját górcső alá véve, és ezen belül az utolsó vacsorára fókuszálva, a Szentírás szavaiból kiindulva próbáljuk meg megérteni az ekkor történeteket, előtérbe helyezve a bor funkcióját. Az evangélisták által az egyik legjobban megerősített történés ez, melyet Máté, Márk és Lukács is leír, valamint Pál apostol is a korinthusiakhoz írt első levelében.

„És vevén a poharat és hálákat adván, adá azoknak, ezt mondván: Igyatok ebből mindnyájan; mert ez az én vérem, az új szövetségnek vére, a mely sokakért kiontatik bűnöknek bocsánatára” (Mt 26,27-28).

„És vevén a poharat, és hálákat adván, adá nékik; és ivának abból mindnyájan; és monda nékik: Ez az én vérem, az új szövetség vére, a mely sokakért kiontatik” (Mk 14,23-24).

„Hasonlóképen a pohárt is, minekutána vacsorált, ezt mondván: E pohár amaz új szövetség az én véremben, mely ti érettetek kiontatik” (Lk 22,20).

„Hasonlóképen a pohárt is vette, minekutána vacsorált volna, ezt mondván: E pohár amaz Újszövetség az én vérem által; ezt cselekedjétek, valamennyiszer isszátok az én emlékezetemre” (1 Kor 11,25).

Egyszerű és határozott szavak Jézustól az ünnepélyesség igényével, melyek által a bor istenivé emeltetik. Ez a cselekedet tölti meg a bort egy felsőbb tartalommal akkor, és ezek a szavak tartják meg azt mind a mai napig benne. A hagyomány a Szentírásban maradt ránk és a szertartásrendben maradt fenn, hirdetve az isteni emberbe valóságának jogát és lehetőségét. Így jut a lélek abba a nyugalom állapotába a földön, mintegy megsejtetve, megelőlegezve a vágyott eggyé válást, amely maga az egyházi értelemben vett üdvözülés.

Az nyilván leszűrhető, hogy a jelenséget szavakba önteni képtelenség, akár egy virág illatát. Jézus, bár visszás kijelenteni, de halni készül. Ő tudja, hogy mikor és hogyan kell meghalnia. És már nagyon közeli az óra. Miután megvacsoráltak, az Olajfák hegyére megy néhány tanítványával, ahol szenvednie kell, elfogadnia sorsát, a gyötrelmes halált, mely nagypénteken vár rá. Azonban mielőtt eltávoznék a Föld hátáról, van még egy feladata. Egy fontos célja, mellyel beteljesíti küldetését, Atyja akaratát. Mindent elrendezett maga mögött, megcselekedte, ami rá kiszabott. Elvarrta az összes szálát. Mielőtt magára hagyná a világot, egy valamiről kell még gondoskodnia, mert enélkül semmivé válik Atyja akarata, ez pedig: az emlékezetben maradás. Emléket kell hagynia arról, hogy itt járt: „ezt cselekedjétek, valamennyiszer isszátok az én emlékezetemre” (1 Kor 11,25).

Az isteni mindaddig a földön van, amíg akár egy földlakó is emlékezik rá. Addig van, ami ide kapcsolja, amíg valaki adja és veszi az adást, amíg egyetlen elme is a milliárdok közül lehívja Őt hitével.

Nincs ez másként az emberekkel sem. Mindaddig, amíg van, ki felidézze az emlékét, szokásait, szólásait, addig itt van. És így éled újra a szívekben. Ám ahhoz, hogy újraéledjen, és akár, hogy örökké éljen, talán furcsán hangozhat, de meg kell halnia, ahogy Jézusnak sem lehetett más választása.

„Ez az a körforgás, hogy az elmúlás pillanatában jön a következő generáció, aki hasonlóképpen az életet értve, és azt alázattal tisztelve él. És a legfontosabb, hogy az egész életnek az alapköve a szeretet.” (KALÓ I. *Interjú*, 2015. június 30.) – „Mondá nekik Jézus: Sohasem olvastátok-e az írásokban: A mely követ az építők megvetettek, az lett a szegletnek feje; az Úrtól lett ez, és csodálatos a mi szemeink előtt” (Mt 21,42). A szegletkő itt Jézus, vagyis az Atya szeretete, mint az Kaló Imre idézetében is megsejthető. – „És a szeretetből indítva, e teremtető életnek az örömpillanataiban eljut a csúcusra, majd elmúlik. De amit hátrahagy, az újraérlelt az utódgenerációban. Tehát, ha nem halna meg, nem tudna újraéledni. És az elmúlással következik az újraéledés is, mert lesz folytatás... Ez az élet rendje! Mivel generációs rendben van kapcsolódás, a születéssel újjászületik, így van folytatás. És minden ember addig él, amíg az ő életlátásából, életgyakorlatából fakadó életutat járják mások is. Addig ő él.

„Minél nagyobb a szellem, annál több ideig itt marad?” – kérdeztem.

„A szellemből az, amit az életben az élet szolgálatába tudnak állítani.” (KALÓ I. *Interjú*, 2015. június 30.)

A kenyér mellett a bort választja az emlékének közvetítésére, mely által nem a kánai csodára kell emlékezni. Jézus nem azért jött, hogy csodatételeivel meggyógyítson pár embert a Földön, és erre vallást építtessen tanítványaival. Azok bizonyosságtétel gyanánt voltak szükségesek, hogy nem e világból származik.

„És monda nekik: Ti innét alól valók vagytok, én onnét felül való vagyok; ti e világból valók vagytok, én nem vagyok e világból való” (Jn 8,23).

Emlékezni a boldogságra kell a bor által, a boldogság állapotára, melyet a Jézus társaságában töltött percek, órák jelentettek. Szerették tanítványai, követői, még azok is szerették, akik nem is találkoztak vele, mert rosszat senki sem tudott mondani róla, kivéve a farizeusokat (valójában még ők sem tudták „bemocskolni”, minden teológiai csapdájuk elől kitért vagy ellenük fordította). Önzetlenül tette, amit tett. A gyógyításokat, a tanításokat. Szerettek vele lenni, mert kitételek nélkül adott valódi bizonyosságot az Újszövetség jóságos, megbocsátó Istenéről. Hitet adott, az együttérzés, segítségnyújtás és öröm hitét. A vendéglátás, a vendégszeretet hitét, mert a Föld lakói között ő is kívülálló volt, csupán egy vendég. A kor bűnözőivel, a kalmárokkal is együtt étkezett, hogy ők is részesüljenek a szeretetből. Ennek kell az emlékezetben maradnia. A józan derűnek, a lelki boldogság kis örömszigetének, amit a szőlőtőbeszéd alapján akár Jézusnak is el lehetne nevezni. Ez maradt az emberre a borral. És még valami: az újjászületés emléke és gyakorlata.

Érdekes a szüretetek szerepét vizsgálni a borászok életében. Számukra mind egy-egy újjászületést jelent. Ekkor egy része a borásznak, amit beleadott a szőlőbe és a borbba, annak születésekor újjászületik benne, általa. Ő kint van a szőlőjében, és figyel, ápolja, gondozza, a maga belátása szerint formálja. Beleadja a tudását, érzékeit, önmaga egy részét, saját magát, mert máshogy nem megy. És, amikor eljön a szüret, lemetszik a tőkéről a szőlőfürtöt. Saját maga ítélteti meg a szőlője által, Önmaga előtt. Saját teremtmény léte, természetesen tudatában annak, hogy a természet kényének-kedvének mindenkoron ki van szolgáltatva. Minden egyes szüret mérőföldkő: az az évi teremtmény befejezése, és a szőlőnek nincs érdekében, hogy hazudjon. Az olyan lesz, amilyennek a gazdája szerette.

A szőlőnövény is befejezi teremtmény munkáját arra az évre, és „készül” a télre. Elmúlik, mert csak így születhet újjá. Hogy miként teszi ezt a növény, és hogyan tehetné az ember? Miért

viseli megrendíthetetlen alázattal és derűvel az elmúlás tudatának terhét, és miért hiszi az újjászületést? Meglehet, az utóbbi állítás igazolja az előbbit. De ha az újjászületésben megrendül a hit, akkor az elmúlás megélése sem viseltetik már olyan könnyedén, sőt. A kérdésre még a legbölcsebbek sem tudnak választ adni. Oly sokszor emlegetett, lerágott tézis, hogy éld a napod úgy, mintha az lenne az utolsó. A borásznak szőleje által tényleg a szüret napja az utolsó nap. Mert itt „véget ér” a munka, a teremtés egyik jelentős fázisa. A szőlő minősége, a borászok elmondása szerint, 70-80%-ban határozza meg az abból készülő bor minőségét. Az, hogy a pincében mi történik, csupán 20-30%-ban befolyásol, így az egész évben gondosan ápoltságú szőlőskert gyümölcse, amikor szüretelésre kerül, döntő befolyással bír a bor szempontjából. Tehát a borásznak, küldetéstudata miatt, az év egyik, ha nem a legkitüntetettebb napja ez. Nincs mese, ha jól gazdálkodott, ha nem, ha tudott felelni az egész évben változékony időjárás viszonyaira, ha nem, ha szerette a szőlőjét, ha nem, a szüretnek akkor is meg kell lennie. És a szőlő olyan lesz, amilyen. És a bor is olyan lesz, mert az sem hazudik: világi hatalom ide, vagy oda. Nem érdekli, mennyi van a bankszámlán, az elrontott, gyenge gyümölcsből a világ összes pénze sem csinálót. Ahogyan a földi élet elmúlásának pillanatában sem váltja meg a gazembert vagyona.

Hogy mit jelent az újjászületés? Valójában mindenkinek mást. A verbális és nonverbális kommunikáció magától értetődő hiányossága, hogy ha valaki mond egy szót, mondjuk eksztázis, biztosan nem gondol akár két ember sem a földön pontosan ugyanarra. Kinek egy szakkönyv találó megfogalmazása befolyásolja erről alkotott gondolatait, kinek egy mámoros élmény, kinek egy szakrális emlék, kinek egy érzéki impulzus, illetőleg ezek körülményei és különböző szintjei.

Szepey István „szótárában” azt a bizonyos *bor* szót helyettesítő kifejezés e ponton válik érthetővé, mely nem más, mint az: *újjászületés*. (SZEPEY I. *Interjú*, 2015. július 2.)

Bacsó Andrást mikor arra kértem, ajánljon egy bort egy rég nem látott barátjával való beszélgetéshez a következőket mondta:

„Ugye, önként adódik, hogy a pillanat is nagyon magasztos, a pillanat is nagyon érzélelmgazdag, és nagyon érdekes, hogy itt nem is lenne szükség olyan borra, ami nagyon sziporkázó és gondolatébresztő, és ilyen meditatív jelleggel lenne. Nem is biztos, hogy itt olyan nagy puttonyszámú aszút ajánlanék, őszintén megmondom, hanem lehet, hogy itt én egy alacsony puttonyszámú aszút. Az aszú rögtön ünnepélyessé teszi az alkalmat, rögtön egy picit úgy megemel, fölemel. Rögtön egy kicsit úgy szárnyakat ad. De maga az aszúban lévő finom illatok és zamatok rögtön a második korty után biztos mosolyt fognak csalni az arcunkra. Legyen az a barát nagyon kellemes, legyen az a barát nem annyira kellemes. Az élet nagyon gazdag és nagyon bonyolult tud lenni, és nem biztos, hogy mindig csak pozitív élményeket él meg az ember társakkal, és nem biztos az, hogy csak a pozitív élményekből épül az ember. Néha a negatív élményekből is többet lehet akár épülni, mint a pozitív élményekből, és nem biztos az, hogy mindig csak olyan ismerősökkel találkozik az ember, akivel csak pozitív élményeket élt meg.

Éppen ezért fontos az, hogy bár eltelt sok idő, de meg tudunk újulni, újra tudunk egymásnak valamit mondani, újra tudunk mosolyogni egymásra, és egy finom borral egy kicsi boldogságot átadni, egy kicsi örömet szerezni. Egy szép háromputtonyos aszú, a 2011-es vagy a 2009-es évjárat eleganciájával, kicsi gyümölcsös, friss gyümölcsösségével, nagyon szép egyensúlyaival egy harmóniát tükröz, egy egyensúlyt tükröz, frissességet tükröz, fiatalságot tükröz, és még akkor is, ha idősek vagyunk, tudjuk azt bizonyítani, hogy sok idő eltelt, de meg tudunk újulni, tudunk örülni egymásnak, tudunk örülni a szépségnek. Még érzékeljük a finomságot, még érzékeljük a szépséget.” (BACSÓ A. *Interjú*, 2015. szeptember 3.)

„Meg tudunk újulni”: ez kétszer is szerepel a fentebbi monológban. Elsőként ez mutatja azt, hogy bora által megújul a borász, mintha a borral is, Kaló Imre szavával élve, egy utódgenerációt hagyna maga után. Emellett a bor tulajdonságai által is megújul: először, hogy van közös nevező, érdek, érték, valami közösség, „újra tudunk egymásnak valamit mondani” [...] „tudunk örülni egymásnak, tudunk örülni a szépségnek.” Tudnak beszélni az élet élvezetéről, az apró örömekről, a nagy csapásokról, a kis eltérésekről, az egyéni nézőpontokról, a saját tapasztalatokról. Akár a borról is, hogy az milyen. Vagy a bor beszél helyettük, mi több a borász helyett is. A kommunikáció, az együttlét örömének legfontosabb kifejeződése, mely megmutatkozik az egymás véleményének tiszteletben tartásában, a figyelemben és megértésben, a társas létélmény által megélt hatások okozta örömrészben, mely körülmények a megújulásra való képességet hivatottak közölni.

Kaló Imre, az első nagy szerelmi bánathoz egy hétéves rozét ajánlott, és hogy miért ezt, annak az ő értelmezésében szintén köze van az újjászületéshez:

„Egy ilyen érlelt rozét ajánlok. Mert abban ott van a gyümölcsös elegancia azzal az érettséggel, hogy ne bánkódj, mert ez az élet rendje. Nem mindig úgy történik, ahogy te akarsz, és alkalmazkodj ahhoz, ami történt, és vidítsd fel magadat azzal, hogy bármikor ihatsz, úgymond látszatra elmúlt bort, mások által hihetetlennek tartott évjáratos rozét úgy, hogy újratündököl benne az az élet, ami a csalódásoknak oka volt.” (KALÓ I. *Interjú*, 2015. június 30.)

Az utolsó tagmondatok értelmezésére akár külön tanulmányt lehetne írni, ám ettől jelen esetben eltekintek. A bor mámorában ismét feltűnik a fájdalom, és mintha érzékelnénk is azt; mindazonáltal a boron keresztül élve meg újra a csalódást már nem negatív az élmény, hanem egyfajta isteni tapasztalás („újratündököl benne”). Újraéled az élmény, de így már

bölcsebben tekintünk vissza, kívülállóként és talán a valódi igazsággal, a rendező szemével.

Mindent összevetve, az interjúk és az Új-Testamentum alapján úgy vélem, az újjászületés a „*menj tovább!*” parancsa. Nem beleragadni az életbe, az adott élethelyzetbe. Tudni változni, tudni változtatni. Tudni lépést tartani a változással, mindig másnak örülni. Mert ez szükséges a megtapasztaláshoz. Ahogy Szepsy István mondta, Isten mindentudásához szükséges az emberen keresztül a földi lételemény megtapasztalása. Ez a munka a szőlőben végzett munkaként jelenik meg az Újszövetségben, a már említett szőlőtőbeszédben (Jn 15) és a szőlőmunkások példabeszédében (Mt 20), amely a bensőnkben végzett munkát hivatott szimbolizálni, ami tartalommal, vagyis megtapasztalással tölti meg a földi életet.

Három élethelyzethez ajánlották boraikat a borászok az interjúban, ám a túra kezdetét követően mindig hozzátettem egy negyediket is még *kíváncsiságból*. Az volt a célom a negyedik kérdéssel, illetve élethelyzettel, hogy valamilyen képet kapjak a kérdéssorral, a tárgyalt témával, és magával a munkával kapcsolatban.

Feltett szándékom volt, hogy a kérdéssor összeállításában a Pannonhalmi Apátság szerzeteseinek segítségét kérem. Pannonhalmi a kelet-közép-európai régió katolikus hitéletének egyik központja, és itt van jelen legkoncentráltabban és leghitelesebben, több mint ezer évet átölelően a keresztény szakralitás és borkultúra együttállása. Sajnos, nem tudunk találkozót egyeztetni, ám még így is két napot az apátság szálláshelyén töltöttem. Ez idő alatt találkozhattam Liptai Zsolttal, az Apátsági Pincészet főborászával, akivel így ahelyett, hogy az akkor már meglevő kérdéssor került volna finomításra és pellengére, rögtön a mélyvízben tesztelhettem az interjú vázát. Ezért a visszajelzéseket a témára, a módszerre, akár magára az interjú hangulatára nagy kíváncsisággal figyeltem a be-

szélgetés során. De akárcsak az, ahogyan a témára nem lehet egyszerűen csak egyenesen rákérdezni, vagyis hogy mennyire van jelen a jézusi borszemlélet az adott borász borszemléletében, úgy erre sem lehetett egyértelműen rákérdezni, mert abból nem érkezett volna a kíváncsiságom tárgyát képező árnyalt válasz. Miután ezt az első interjúnál beláttam, az utolsó kérdésblokknak mintegy a kiegészítéseként, kénytelen voltam a kérdéssor végére toldani egy legutolsó, ellenőrző próbát.

Szintén arra kértem meg az interjú alanyát, hogy ajánljon bort az övéi közül, ám olyan dologhoz kellett ajánlania, amit nem tudott függetleníteni az interjútól, amit, bár közvetetten, viszont félreérthetetlenül kénytelen kapcsolni a témához, a beszélgetéshez és annak hangulatához. Nem élethelyzetet adtam meg, hanem személyt. Arra kértem őket, hogy nekem ajánljanak egy bort, így ők ezáltal finoman, szinte észrevétlenül értékelték a kérdéssort, ami remek visszajelzésnek bizonyult, és a legtöbb esetben megkoronázta a beszélgetést.

Ezen megfontolásból Bacsó András kommentálására hagyatkozom az összegzés bevezetésének megfogalmazásában.

7. Epilógus

„Neked a 2005-ös Orémus Nektár, a 2005-ös Orémus Eszszencia. Az egy tipikusan olyan bor, ami átível évszázadokon keresztül, és valahogy mindig betöltötte azt a küldetést, amiről, hát a mai nap úgy valahogy beszéltünk itt a bor mitikus, mitológiai és spirituális jellegén keresztül. Évszázadokon átívelő bor, hihetetlenül egyedi, hihetetlenül egyéni, hihetetlenül gazdag. A meditáció bora, tipikusan a meditáció bora. És mint ahogy a neve is mondja, a nektár szó; a nektár szónak is hihetetlenül mitikus hatása van. Az ember közelebb kerül Dionüszoszhoz, ha egy korty nektárt kóstol, mintha csak egy száraz furmintot kóstol. Az ember közelebb kerülhet Dionüszoszhoz, Istenhez, Lélekhez, Emberhez. Mindahhoz a magasztos dologhoz, amit, ha jól értem, akkor a boron keresztül meg akarsz fogalmazni. Hát sok sikert!” (BACSÓ A. *Interjú*, 2015. szeptember 3.)

Képesség a nagy dolgok teremtésére egy olyan állapot, melynek legnagyobb buktatója és veszélye az, ha azt hiszi az ember, hogy a teremtettség érték, az csak az ő érdeme, egyszerűen szólva, ha hiú. Mert a fény soha sem önfény. (MÜLLER P. 2001.)

A borász foglalkozásával, ha valamit kívülről megtanul, az ennek a bölcsességnek a leckéje. Mert a csontjában érzi. Érzi minden porcikájában, mert éreztetik vele. Éreztetik vele a napsütéses órák, a szelek, a viharok, az esős őszi napok, a növények, az állatok, de legfőként maga az erjedés csodája. Olyan tanítás ez, amelynek tudata és gyakorlása nélkül nincs egészséges ember. Aki magából él az feléli önmagát.

„Az ember semmit sem vehet, hanem ha a mennyből adott néki” (Jn 3,27).

„Önző tudással a világot tönkre lehet tenni. Látjuk is manapság. Önzetlen tudással a világot meg lehet menteni. Az önzetlen tudást úgy hívják: szeretet.” (MÜLLER P. 2001, p. 218)

Általam a legfontosabbnak tartott dolog, amivel találkoztam valamennyi, borással folytatott interjú alatt, az a nyílt tekintet és a derű. Jó néhányan közülük elég sok telet megéltek már, sok gondot, sok bajt, tragédiát. Emellett semmivel sincs könnyebb dolguk, mint akármelyik más szakmában dolgozó embernek. Mégis, a végső benyomás velük kapcsolatban számomra még a vártnál is meglepőbb. Meglepő nyitottság, nyugalom és jó hit. Megrendíthetetlen hit a jóban, abban, hogy amit tesznek, azt nem véletlenül teszik, és ahogyan teszik azt, az tudatos megfontolás folyamatának eredője. Ebben úgy vélem a legnagyobb szerepe annak a tápláléknak van, aminek a gondolatával nap mint nap kelnek, és aminek a közvetlen megtapasztalásával a legtöbb este aludni térnek.

Hogy megjelenik-e a jézusi borszemlélet a magyar borászok egy-egy neves képviselőjének borfilozófiájában? Az ítélet a tanulmány végére érve, úgy vélem, megszületett. Az ügy tárgyalása precedens értékű, ám vitathatatlan és egyhangú a döntés: megjelenik.

A dolgozatban vizsgált bibliai idézetek és a megkérdezett borászok világlátásának archivált verbális megnyilvánulásai jól láthatóan érintik, kiegészítik, sőt: sok esetben fedik egymást. Úgy vélem, a számok nyelvére fordítani az eredményt, vagyis, hogy melyik borász interjújában mennyi újszövetségi utalás, részleges analógia, és mennyi egymásnak teljesen meg egyeztethető tézis, gondolat és világnézet merül fel, bonyolult és felesleges. Mint ahogyan a pincér nem számolja a vendégtől kapott elismerő mosolyok számát, a felettesétől kapott biztató szavakat és a munkatársaival közösen megélt örömpillanatok. Ezek sokkal inkább meghatározzák az ember sikereit az életében és a szakmában, mintha azt a számok nyelvén olvasnánk. Ennek a szemléletnek nincs mércéje, nem lehet osztályozni, egységében alkot egészet, amelyet ennek megfelelően kell kezelni.

Így azt a kérdést, amely vizsgálatom alapját képezi, miszerint a jézusi borszemlélet milyen mértékben jelenik meg a megkérdezett borászok borszemléletében, a tanulmányt végigolvasva mindenkinek saját, szuverén joga eldönteni. Az, hogy ki mennyire tudja azonosítani a két vizsgált borszemléletet az írás alapján, azt a saját érzéseire hallgatva, szabadon módjában áll meghatározni. Ám a méricskélés nem lesz egyszerű, mert tudniillik: lehetetlen.

Jézus igéje az *önzetlen szeretet*,
melynek nincsenek fokozatai.

8. Felhasznált irodalom

HAMVAS BÉLA, (2000). *A bor filozófiája*, ISBN 963-85878-06, EDITIO M Kiadó Kft., Budapest

ZELNIK JÓZSEF, (2010). *A nagy szertartás*, ISBN 978-963-6622-75-6, Kairosz Kiadó, Budapest

OSZTRÓVSZKYNÉ DR. E. NÉMETH ÁGNES, (1932). *A bor az ember életében*, „Pátria” Irodalmi Vállalat és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest

ANSELM GRÜN, (2012). német nyelven, *Der Wein. Geschenk des Himmels und der Erde*, (2013). magyar nyelven, *A bor. Ég és föld ajándéka*, ISBN 978-963-9053-92-2, Bencés Kiadó és Terjesztő Kft., Pannonhalma

II. JÁNOS PÁL PÁPA, (2003. április 17). „Az Egyház az Eucharisziából él” (*Ecclesia de Eucharistia*), fordította: dr. Diós István

MÜLLER PÉTER, (2001). *Jóskönyv*, ISBN 963-0080-49-4, Doctor Herz Bt., n.p.

NOMEN NESCIO, (2009). *Bűn. Igazság. Ítélet*, ISBN 978-963-9916-42-5, Novum Publishing Kft., Sopron

MADÁCH IMRE, (2000). *Az ember tragédiája*, ISBN 963-9260-36-3, Black & White Kiadó, Nyíregyháza

9. Interjúlista

BACSÓ ANDRÁS, 2015. szeptember 3.
BOCK JÓZSEF, 2015. július 6.
CSÉPE ATTILA, 2015. június 17.
FÖLFÖLDI BÉLA, 2015. augusztus 1.
GERE ATTILA, 2015. július 7.
GROMON TAMÁS, 2015. július 1.
KALÓ IMRE, 2015. június 30.
LIPTAI ZSOLT, 2015. június 24.
LOSONCI BÁLINT, 2015. június 20.
DR. LŐRINCZ GYÖRGY, 2015. július 1.
SZENTESI JÓZSEF, 2015. november 13.
SZEPSY ISTVÁN, 2015. július 2.
TIFFÁN EDE, 2015. július 8.
VARGA LÁSZLÓ, nyugalmazott református lelkész,
2015. június 18.
VIDA PÉTER, 2015. július 9.

© Nagy Bence (2016)

ISBN 978-963-12-7398-4

Készült Budapesten,
a Pytheas Könyvmanufaktúra
műhelyében.

www.konyvmanufaktura.hu

www.miveskonyv.hu